

University of Groningen

Blijvend verbeteren. Evaluatie van het wijkverbeteringsproject 'Tuindorp om te blijven' in de wijk Tuindorp in Coevorden

Hazenberg, M.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2006

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Hazenberg, M. (2006). *Blijvend verbeteren. Evaluatie van het wijkverbeteringsproject 'Tuindorp om te blijven' in de wijk Tuindorp in Coevorden.*

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

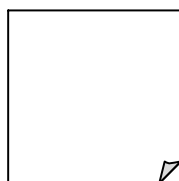
Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Blijvend verbeteren

**Evaluatie van het wijkverbeteringsproject 'Tuindorp om te blijven'
in de wijk Tuindorp in Coevorden**

Gamma Data & Consult
Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid
Rijksuniversiteit Groningen

Colofon

Vraagnummer: GV 4
Titel: Blijvend verbeteren.
Evaluatie van het wijkverbeteringsproject “Tuindorp om te blijven” in de wijk Tuindorp in Coevorden.

Door: Marleen Hazenberg
Begeleiding: Dr. J. Bouma, FMW/Coördinator Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid UMCG.
Prof. Dr. Th.P.B.M. Suurmeijer, Vakgroep Sociologie RuG.
Dr. H.R. Knol, Gamma Data & Consult RuG.

Vraagindiener: Dhr. H. Krabman namens de Gemeente Coevorden.
Uitgave: Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid Rijksuniversiteit Groningen, Gamma Data & Consult RuG.

Adres: Antonius Deusinglaan 1, 9713 AV Groningen
Telefoon: 050-3633109
E-mail : j.bouma@med.rug.nl
Datum: maart 2006

Samenvatting

Dit rapport bevat de evaluatie van de sociale component van het project 'Tuindorp om te blijven'.

Om het onderzoek uit te voeren is gebruik gemaakt van de aanwezige documentatie betreffende het project, van gesprekken met de sociale spelers en er is een enquête gehouden onder de buurtbewoners.

Het project 'Tuindorp om te blijven' startte in 1998 en werd gekenmerkt door een integrale en interactieve aanpak.

Niet alleen de toestand van de woningen maar ook de woonomgeving en de sociale en sociaal-economische situatie in Tuindorp vroegen om aandacht. De gemeente Coevorden en de woningstichting Domesta besloten tot samenwerking om de situatie op de verschillende terreinen te kunnen verbeteren. Daarnaast was een belangrijke rol weggelegd voor de politie, het opbouwwerk en de Buurt en Speeltuinvereniging (BSV). Ook de bewoners werden actief betrokken bij het project. Hun stem was van doorslaggevend belang bij de besluitvorming en uitvoering.

In eerste instantie was de gemeente gericht op het doorbreken van een "uitkeringscultuur" die in de wijk aanwezig zou zijn. De wijk kende een hoog aantal uitkeringsgerechtigden en daarnaast waren er vermoedens over de mate waarin de uitkeringen werden aangevuld met inkomsten uit de grijs/zwarte circuits. De woningstichting had te maken met een leegstand in de wijk van 10%. De leegstaande woningen hadden een aantrekkingskracht op personen die deze ontteden van waardevolle zaken, waardoor de verhuurbaarheid van de woningen afnam. De woningstichting wilde een verbetering van het huurdersgedrag zodat het aangenamer zou worden om in de wijk te wonen.

Om dit te bereiken zijn er op het gebied van wonen, veiligheid, werken en welzijn vele initiatieven en activiteiten opgesteld.

Deze evaluatie richt zich op de projectonderdelen werken, veiligheid en welzijn.

Wat betreft het projectonderdeel 'werk', zijn er geen maatregelen van de grond gekomen die specifiek gericht waren op de arbeidssituatie van de bewoners van Tuindorp. Het is onduidelijk in hoeverre maatregelen die over Coevorden-breed zijn uitgevoerd, de bewoners van Tuindorp hebben bereikt.

Het project 'Marginaal ondernemen' kon niet van start omdat de deelnemers niet voldeden aan de gestelde voorwaarden van dit project. Er kwam geen samenwerking tussen de stichting Welzijn 2000 en de afdeling Werk Inkomen en Zorg van de gemeente Coevorden.

Op dit moment is het percentage uitkeringsgerechtigden in Tuindorp hoger dan het percentage uitkeringsgerechtigden over Coevorden-breed.

Volgens de enquête lijkt het aantal personen met een betaalde baan te zijn toegenomen. Bewoners die 5 jaar of korter in de wijk wonen hebben vaker een betaalde baan dan bewoners die langer in de wijk wonen. De instroom van nieuwe bewoners in de wijk lijkt het percentage bewoners met een betaalde baan te hebben verhoogd.

Om de veiligheid en de veiligheidsgevoelens te verbeteren besloot de politie om te komen met een werkplan. Het aantal surveillances in de wijk werd opgevoerd en de reactiesnelheid op meldingen werd verhoogd. De wijkagent was aanwezig bij activiteiten en werd een bekend gezicht voor de bewoners. Uit de enquête van 2006 blijkt een significante verbetering van de verkeersveiligheid. De wijkbewoners vinden de verkeersveiligheid in de straat en in de wijk verbeterd.

Ook is er volgens wijkbewoners beduidend minder overlast in de wijk dan voor de aanvang van het project. Met name het vandalisme in de straat en de overlast van burens is verminderd. De overlast van zwerfafval is verminderd maar nog steeds vrij groot. De uitkomsten van de enquête ondersteunen het oordeel van de politie dat de wijk een stuk rustiger is geworden. Dit oordeel is gebaseerd op de ervaringen van de wijkagent en op het aantal binnengekomen meldingen. Deze zijn in de afgelopen jaren significant afgenomen.

Op het gebied van welzijn werden activiteiten opgezet die met name gericht waren op de jeugd. Deze activiteiten werden naast het reguliere aanbod van activiteiten van de BSV georganiseerd. Hierbij vond samenwerking plaats tussen de BSV en Welzijn 2000. Een aantal programma's kwam niet of moeizaam van de grond. Gebrek aan deelname of gebrek aan belangstelling bleek regelmatig een probleem. In hoeverre de sociale cohesie in de wijk is toe- of afgenomen is onduidelijk. De bewoners reageren hierop verdeeld. Wanneer (met behulp van de enquête) een cijfer wordt berekend voor de sociale kwaliteit van de buurt, krijgt Tuindorp een ruime voldoende.

Met de komst van het nieuwe wijkgebouw en de speeltuin is de kwaliteit van de voorzieningen verbeterd. Deze zijn in 2005 opgeleverd. De bewoners zijn erg tevreden over deze voorzieningen.

Een deel van de bewoners haalt bij het afnemen van de enquête (2006) de tweedeling tussen 'reizigers' en 'niet-reizigers' aan. Dit blijkt een onderwerp te zijn dat leeft in de wijk. Volgens de opbouwwerker en de voorzitter van de BSV zijn de contacten tussen de twee groepen door de activiteiten toegenomen. Volgens hen heeft dit een positieve invloed gehad op de relatie tussen beide.

Een aantal buurtbewoners geeft aan dat de reizigers opereren als een groep en zij voelen zich hierdoor onveilig.

Bij aanvang van het project waren bewoners wantrouwend richting de gemeente en de woningstichting. De vertraging bij de start van het project en het moeten verschuiven van data van uitvoering van projecten versterkten dit. Het wantrouwen van de bewoners werd vooral merkbaar bij de afwijzing van het isoleren van de woningen. Uit de enquête (2006) blijkt dat de bewoners tevreden zijn over de manier waarop er met hen is gecommuniceerd en over de inspraak die zij hebben gekregen gedurende het project.

Ook gemeente en woningstichting beschouwen de inbreng van de bewoners als positief.

Algemene conclusie

Gedurende het project zijn veel successen geboekt. Gemeente, woningstichting, politie en welzijnswerk zijn tevreden over de samenwerking en over de zichtbare veranderingen en verbeteringen in de wijk.

De bewoners ondervinden minder overlast en het aantal gerapporteerde incidenten aan de politie is verminderd. Het percentage bewoners met een betaalde baan lijkt te zijn toegenomen en bewoners zijn tevreden over de activiteiten en voorzieningen in de wijk. Volgens de opbouwwerker, projectleider en de voorzitter van de BSV zijn de contacten tussen de bewoners in de buurt toegenomen en verbeterd.

Het lijkt erop dat Tuindorp haar 'aparte status' heeft verloren en meer vergelijkbaar met de andere wijken is geworden. Het is rustiger in de wijk. Het grootste gedeelte van de bewoners is trots op de wijk en van leegstand is niet of nauwelijks meer sprake. Een aantal van de in het projectplan beschreven initiatieven zijn blijven liggen. Fusie van de woningbouwstichting en gemeentelijke herindeling van de gemeente Coevorden zorgden voor vertraging. Personele wisselingen hebben geen goed gedaan aan een project als 'Maatwerk' en aan de continuering van het project. Daarnaast zijn een aantal activiteiten niet van de grond gekomen vanwege een gebrek aan belangstelling bij de bewoners.

Aanbevelingen

Ondanks de verbeterde situatie moet opgepast worden dat de handen niet volledig van de wijk worden afgetrokken.

De samenstelling van bewoners en de problematiek die een aantal bewoners ervaart in de wijk, vragen om blijvende aandacht. De geslotenheid van de wijk maakt het wenselijk dat er vanuit de politie, welzijnswerk en de woningstichting een bekend aanspreekpunt is voor de bewoners. Op deze manier wordt de gang naar deze personen voor de bewoners makkelijker en wordt de problematiek meer inzichtelijk. De activiteiten georganiseerd vanuit Stichting Welzijn 2000 en de BSV kunnen van positieve invloed zijn op vermindering van de tweedeling en de geslotenheid van de wijk.

Een ander punt van aanbeveling heeft betrekking op de evaluatie van het project. Om uitspraken te kunnen doen over de resultaten van beleid is het belangrijk om de situatie bij aanvang van het project in kaart te brengen en ervoor te zorgen dat deze informatie beschikbaar blijft.

Het niet aanwezig zijn van informatie zoals het aantal wijkbewoners met een bijstandsuitkering bij aanvang van het project, het aantal bij de politie gemelde incidenten in de wijk van voor het jaar 1998, de in- en uitstroom van bewoners in de wijk en het ontbreken van de database van het onderzoek onder buurtbewoners in 1998, maakt het moeilijk om de effecten van het project te kunnen meten en om tot conclusies te komen.

Een goede registratie van de beginsituatie op de verscheidene beleidsterreinen is aan te bevelen voor toekomstig evaluatieonderzoek.

Voorwoord

In opdracht van de gemeente Coevorden en woningstichting Domesta heeft Gammadata en Consult RuG in samenwerking met de Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid UMCG de evaluatie uitgevoerd van het project 'Tuindorp om te blijven'.

Dit rapport is tot stand gekomen met medewerking van de gemeente Coevorden, Domesta Woonstichting, de Buurt- en Speeltuinvereniging (BSV), de politie, Stichting Welzijn 2000 en een groot aantal wijkbewoners van Tuindorp.

De betrokken personen worden vanaf deze plaats bedankt voor hun medewerking. Deze medewerking bestond uit het verschaffen van informatie in de vorm van documenten en gesprekken over de ervaringen van deze personen met het project.

Gesproken (face-to-face) is met dhr H. Krabman, dhr J. Vogten, dhr F. Slomp, dhr M. Slangewal, mevr Y. Geuzinge, dhr H. Andels, dhr T. Bosch en mevr M. Buizer.

Zij worden allen bedankt voor hun openheid tijdens de gesprekken.

Daarnaast willen we de BSV bedanken voor de gastvrijheid richting de interviewers tijdens het afnemen van de vragenlijsten in de wijk.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	8
	1.1 Woonwijk Tuindorp voor 1998	8
	1.2 Vraagstelling en evaluatie	9
	1.3 Dataverzameling	10
	1.3.1 Enquête en respons	10
	1.4 Opbouw van het rapport	11
	1.5 Project 'Tuindorp om te blijven'	12
	1.5.1 Actoren	12
	1.5.2 Beleidsplannen	13
	1.5.3 Projectonderdeel 'wonen'	13
	1.5.4 Bewoners en communicatie	14
2	Projectonderdeel 'Werk'	17
	2.1 Projectplan werk en inkomen	17
	2.1.1 Trajectbegeleiding Project Maatwerk	18
	2.1.2 Marginaal ondernemen	18
	2.1.3 Sociale activering	19
	2.1.4 Additioneel werk	20
	2.2 Huidige situatie	20
	2.3 Conclusie	22
3	Projectonderdeel 'Veiligheid en overlast'	23
	3.1 Projectplan 'Veiligheid en overlast'	23
	3.1.1 Politiekeurmerk	23
	3.1.2 Extra surveillances	24
	3.2 Meldingen bij de politie	25
	3.2.1 Meldingsbereidheid	27
	3.2.2 Geslotenheid naar de politie	27
	3.3 In en uitstroom van bewoners	28
	3.4 Verkeersveiligheid	28
	3.5 Overlast en criminaliteit	29
	3.6 Veiligheidsgevoelens	30
	3.7 Huidige politiebeleid	31
	3.7.1 De wijkagent	31
	3.8 Conclusie	32
4	Projectonderdeel 'Welzijn'	33
	4.1 Projectplan welzijn	34
	4.1.1 Opvoedingsondersteuning	36

4.1.2	Reguliere activiteiten Stichting Welzijn 2000	37
4.1.3	Buurt en Speeltuinvereniging Tuindorp	37
4.1.4	Specifieke activiteiten in het kader van het project	37
4.1.5	Gezondheid	39
4.1.6	Tweedeling	40
4.2	Algemeen oordeel over activiteiten en voorzieningen	41
4.3	Sociale contacten	41
4.4	Sociale kwaliteit in de buurt	42
4.5	Conclusie	44
5	Conclusie	45
6	Literatuuropgave	52
Bijlagen		
	Bijlage 1: Projectorganisatie	53
	Bijlage 2: Overzicht tabellen en figuren	55

1 Inleiding

'Tuindorp om te blijven' is een wijkverbeteringsproject in de wijk Tuindorp in Coevorden. Dit project ging in 1998 van start. Kenmerkend voor het project is de integrale manier van beleidsvoering. Voor de betrokken actoren is dit een nieuwe manier van werken en het project wordt als een mogelijk voorbeeld gezien voor toekomstige projecten.

Er is beleid gevoerd op het gebied van wonen, werken, veiligheid en welzijn. Deze evaluatie richt zich op de effecten die het beleid heeft gehad op de sociale component. Hieronder vallen de beleidsterreinen werken, veiligheid en welzijn.

1.1 Woonwijk Tuindorp voor 1998

De oorsprong van het idee van tuindorpen ligt in Engeland. Een tuindorp is een woonwijk met veel ruimte, groen en goede voorzieningen voor de bewoners. Er is een diversiteit van woningen die op een speelse manier zijn gerangschikt.

In 1920 openden de Nederlandse Spoorwegen een locomotievendepot in Coevorden. De goed verdienende personeelsleden zochten binnen Coevorden naar een nieuwe woonlocatie. Er werd een stuk grond gekozen binnen de wijk 'De Loo'. In datzelfde jaar werd de eerste steen gelegd voor een Tuindorp met 100 arbeiderswoningen.

Direct na de oorlog bestond er een groot tekort aan woningen en ook in Coevorden was behoefte aan een nieuwe woonwijk. Een stuk grond ten oosten van Tuindorp werd aangekocht door de gemeente en eind 1952 werden hier 154 woningen gebouwd. Net als bij het rode Tuindorp werd bij de bouw aandacht besteed aan het groen in de wijk en aan de tuinen bij de woningen. De woningen en de kavels om de woningen zijn ruim. De woningen waren wit en daarom werd de wijk 'het Witte Tuindorp' genoemd. De oude wijk werd 'het Rode Tuindorp' genoemd.

Vanaf die tijd bestonden er twee Tuindorpen in Coevorden. Deze twee wijken worden van elkaar gescheiden door de Looweg. Het project 'Tuindorp om te blijven' richt zich op het Witte Tuindorp. Deze woonwijk ligt aan de noord-noordwest kant van Coevorden en omvat de Secr. Bruintjesstraat, de Weth. Donkerstraat en de Dr. J.C. Homanstraat.

Het Rode Tuindorp werd in de jaren '70 gerenoveerd, het Witte Tuindorp bestond voor aanvang van het project nog uit woningen uit de jaren '50. Directe aanleiding voor de woningstichting om zich met deze wijk te gaan bezighouden was de toestand van de woningen, zij waren aan grootschalig onderhoud toe. De wijk was er in de loop van de jaren op achteruitgegaan. Er heerste een leegstand in de wijk van 10% en meerdere woningen moesten dichtgetimmerd worden om vernielingen te voorkomen. Dit aanzicht maakte de woningen moeilijk verhuurbaar.

Gemeente en woningstichting zagen verscheidene punten van aandacht in de wijk. Een aanzienlijk deel van de bewoners van Tuindorp¹ had een uitkering. Hierbij zou het voor

¹Wanneer in dit rapport gesproken wordt over 'Tuindorp', zal hiermee gerefereerd worden naar het Witte Tuindorp.

het grootste gedeelte gaan om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Het analfabetisme in Tuindorp was groter dan elders in de stad en geleidelijk was er een tweedeling ontstaan tussen de reizigers (oud-woonwagenbewoners) en de andere bewoners (STAMM, 2002).

In de beleidsstukken (van voor 1998) die betrekking hebben op Tuindorp werd een beeld geschetst van een wijk welke in een isolement is geraakt en die haar eigen regels en wetten heeft. Zo was het in de wijk bijvoorbeeld niet ongebruikelijk om sloopafval op straat te deponeren.

1.2 Vraagstelling en evaluatie

In dit rapport zullen de effecten van het beleid op het gebied van werken, veiligheid en welzijn worden besproken. Per deelgebied wordt beschreven welke maatregelen beoogd werden, in hoeverre deze zijn uitgevoerd en wat de effecten of de waarschijnlijke effecten van deze maatregelen zijn.

De evaluatie zal antwoord geven op de volgende onderzoeksvragen:

Onderzoeksvraag 1.

Wat zijn de effecten van de maatregelen van het project "Tuindorp om te blijven" op de gebieden veiligheid, welzijn en werken in Tuindorp?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden moeten de volgende deelvragen worden beantwoord:

- a. *Wat waren de deelplannen Veiligheid, Welzijn en Werken volgens het projectplan 2000?*
- b. *Wat waren de beoogde effecten van de deelplannen?*
- c. *Welke van deze deelplannen zijn uitgevoerd en welke zijn niet of niet volledig uitgevoerd, en waarom niet?*
- d. *Wat zijn de effecten van de deelplannen die zijn uitgevoerd? Hoe verhouden deze zich tot de beoogde effecten?*
- e. *Wat zijn de consequenties van de deelplannen die niet zijn uitgevoerd?*
- f. *Hoe heeft in algemene zin de sociale component zich ontwikkeld en wat is de huidige stand van zaken?*

Onderzoeksvraag 2.

Wat zijn de consequenties van het stopzetten van het project?

- a. *Welke problematiek speelt op dit moment in de wijk?*
- b. *In hoeverre is voortzetting van trajecten gewenst om behaalde effecten te behouden, of vanwege (nog) bestaande problemen?*

Naast de beantwoording van de onderzoeksvragen wordt in dit rapport expliciet stilgestaan bij de relatie tussen de bewoners en de gemeente en sociale spelers.

1.3 Dataverzameling

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de volgende bronnen gebruikt:

- A. Documenten: in de eerste plaats het archief of de archieven die zijn gevormd in het kader van het project; voorts andere documenten die relevant bleken te zijn;
- B. Gesprekken met betrokken functionarissen van de kant van de gemeente en de sociale spelers.
- C. Gesprekken met buurtbewoners die als vertegenwoordiger, overlegpartner of op een andere manier als participant een rol hebben gespeeld;
- D. Onder buurtbewoners is een enquête afgenomen. Alle huishoudens in Tuindorp zijn in april 2006 persoonlijk benaderd met de vraag of ze wilden meewerken aan het onderzoek.

1.3.1 Enquête en respons

Alle 130 huishoudens in Tuindorp zijn in april 2006 persoonlijk benaderd met het verzoek om medewerking aan het onderzoek. In totaal reageerden 76 bewoners positief; dit betekent dat bij 58% van alle huishoudens in Tuindorp de enquête is afgenomen. De vragen van deze enquête sluiten aan bij de enquête die in 1998 is afgenomen, zodat er een vergelijking mogelijk is. Het databestand van de enquête van 1998 bleek helaas niet meer beschikbaar. Voor de vergelijking van de onderzoeksresultaten kan alleen gebruik worden gemaakt van een samenvatting van de resultaten uit 1998. Hierdoor is bijvoorbeeld niet duidelijk wat de non-respons (missende waarden) per vraag is geweest.

In 1998 werkten 98 huishoudens mee. De enquête van 1998 vroeg onder meer naar de wensen die de bewoners hadden met betrekking tot het onderhoud aan de woningen. Dit zal voor de bewoners een extra motivatie zijn geweest om mee te werken aan het onderzoek. De enquête van 2006 richt zich niet op de fysieke component van het project. Vragen over overlast, het functioneren van de politie, burenccontact en sociale voorzieningen en activiteiten komen overeen met de enquête van 1998. Toegevoegd zijn specifieke vragen met betrekking tot het project en een aantal vragen om de sociale kwaliteit van de buurt te meten.

Bij het interpreteren van de resultaten is gebruik gemaakt van statistische toetsen. Zo zijn de vergelijkingen met 1998 getoetst op de mogelijkheid dat de verschillen op toeval berusten. In voetnoten staan de resultaten en de toetsen vermeld.

Omdat een relatief groot deel van de bewoners in het onderzoek is betrokken, zijn de toetsen relatief streng: Een gevonden verschil zal ook vaak een verschil in de werkelijkheid zijn.

Tabel 1. Respons op de enquête (2006) per straat

Straat	Aantal huishoudens	Aantal respondenten	Percentage respons/ straat
Dr J C Homanstraat	47	30	64 %
Weth Donkerstraat	39	24	62 %
Secr Bruintjesstraat	44	22	50 %
Totaal	130	76	59 %

Het percentage mannelijke respondenten is 41, het percentage vrouwelijke respondenten is 59.

29% van de respondenten heeft een koopwoning, 71% een huurwoning.

1.4 Opbouw van het rapport

Eerst volgt een meer algemene beschrijving van de opzet en het verloop van het project. Met name wordt stilgestaan bij de betrokken actoren en de rol die zij hebben gespeeld in het project.

Hierna komen per deelgebied Werk, Veiligheid en Welzijn de beleidsplannen, de uitvoering en de effecten van het beleid aan de orde. Hierbij wordt tevens gekeken naar de situatie van het betreffende deelgebied op dit moment.

In de conclusie wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvragen. Het rapport sluit af met een aantal aanbevelingen. De samenvatting van dit rapport bevindt zich op de eerste pagina's.

1.5 Project 'Tuindorp om te blijven'

Niet alleen de toestand van de woningen maar ook de woonomgeving en de sociale en sociaal-economische situatie in Tuindorp vroegen om aandacht. Dit leidde halverwege de jaren '90 tot twee initiatieven.

Domesta Woonstichting (destijds woningcorporatie De Eendracht) benaderde onderzoeksbureau STAMM² voor beleidsadvies om verbeteringen in de woonomgeving te kunnen bewerkstelligen. De gemeente Coevorden benaderde STAMM met de vraag een verkenning te plegen op de aanpak van 'de negatieve uitkeringscultuur' in Tuindorp

²De organisatie STAMM is het Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling Drenthe. Zij houdt zich (onder andere) bezig met procesplanning en -begeleiding van herstructureringsprojecten in Drenthe.

(Startnotitie 1997).

1.5.1 Actoren

De gemeente Coevorden en Domesta Woonstichting besloten in 1997 tot samenwerking om de situatie op verschillende terreinen in Tuindorp te kunnen verbeteren. Beiden beschouwden een gezamenlijke aanpak als de enige optie met mogelijkheid tot succes. Tussen de partners bestond op dat moment echter wel enig wantrouwen en er was een negatieve beeldvorming over elkaar. STAMM bood ondersteuning om de samenwerking goed te laten verlopen.

Niet alleen ontstond er samenwerking tussen de gemeente en de woningstichting, ook de bewoners werden actief betrokken bij het project. Daarnaast was een belangrijke rol weggelegd voor de politie, het opbouwwerk en de Buurt en Speeltuinvereniging (BSV). Een integrale en interactieve aanpak stonden in het project centraal.

De projectorganisatie bestond uit een stuurgroep en een projectteam. Taak van de stuurgroep was het vaststellen en bewaken van de projecthoofdlijnen. Daarnaast moest zij zorgen voor de ontwikkeling van draagvlak bij bevolking en bestuur. Taken van het projectteam waren de ontwikkeling van voorwaarden voor de projectuitvoering, de coördinatie van de activiteiten, het plegen van planvoorbereiding en de ontwikkeling van de juiste samenwerking. De stuurgroep bestond uit een wethouder van de gemeente, de directeur van de woningstichting, de projectleider (ambtenaar van de gemeente) en een medewerker van STAMM. In het projectteam hadden de projectleider en de projectuitvoerders zitting. Deze uitvoerders waren beleidsmedewerkers van Domesta, medewerkers van welzijnsorganisatie Stichting Welzijn 2000 (opbouwwerker), de politie (wijkagent) en een medewerker van STAMM (zie bijlage 1).

De vergaderfrequentie van de stuurgroep was drie tot vier maal per jaar. Het projectteam vergaderde maandelijks en periodiek met een hogere frequentie, afhankelijk van de fase waarin het project verkeerde.

1.5.2 Beleidsplannen

In 1997 werd de startnotitie 'Integrale wijkaanpak Tuindorp' gepresenteerd. Hierin werden kort de door gemeente en woningstichting ervaren problemen in de wijk beschreven, de aandachtspunten bij de aanpak van deze problemen en de opzet van de projectorganisatie. In het jaar 1998 lag het project nagenoeg stil vanwege de gemeentelijke herindeling in Coevorden.

In december 1998 werd een enquête gehouden onder de bewoners van Tuindorp. Deze werd uitgevoerd door vertegenwoordigers van alle bij het project betrokken partijen. De enquête betrof de bewoners bij het project, wat één van de uitgangspunten van het project was. Het vergrootte het draagvlak onder de bewoners en verscherpte het beeld van de problemen in de wijk. De resultaten van de enquête werden gepresenteerd tijdens een bewonersavond.

Op basis van de resultaten van deze enquête werd het projectplan 'Handen uit de mouwen voor een stralend Tuindorp' opgesteld. Hierin staan een aantal deelplannen met hun uitwerking die zijn ontwikkeld door het projectteam en de stuurgroep. Deze plannen werden in samenspraak met de bewoners gemaakt.

In 2000 besloten het college en de gemeenteraad van de gemeente Coevorden alsmede de Raad van Commissarissen van woningstichting de Eendracht op basis van het projectplan tot het geven van groen licht. Het project ging definitief van start en kreeg de naam 'Tuindorp om te blijven'. Deze naam werd gekozen omdat uit de enquête bleek dat de trouw aan de wijk groot was. Meer dan 1/3 van de huishoudens woonde al langer dan 20 jaar in Tuindorp en meer dan de helft woonde er langer dan 10 jaar. Bovendien moest het eindresultaat leiden tot een wijk waar iedereen wil blijven wonen. In het projectplan werden deelplannen uitgewerkt op het gebied van 'wonen', 'woon en leefomgeving', 'welzijn', 'veiligheid', 'werk en inkomen' en 'communicatie'.

1.5.3 Projectonderdeel 'wonen'

Het projectonderdeel 'Wonen' is grotendeels conform het projectplan uitgevoerd. Van de 154 woningen werden er 86 gesloopt. Aan de overige woningen werd groot onderhoud gepleegd. Het onderhoud was niet zo uitgebreid als aanvankelijk gepland. Een belangrijk onderdeel (het isoleren van de woningen) werd afgewezen door bewoners omdat ze vreesden voor een huurverhoging. Experts van buitenaf werden aangetrokken om de bewoners te informeren over de daling van de energiekosten. Er werd gegarandeerd dat deze daling groter zou zijn dan de stijging van de huurkosten. De bewoners stonden hier wantrouwend tegenover.

In samenspraak met de bewoners zijn meer woningen gesloopt dan oorspronkelijk was gepland. Op de plek van de gesloopte woningen zijn (18) twee-onder-een kap woningen gebouwd, (5) huizenblokken met eengezinswoningen en de overige vrijgekomen ruimte is gebruikt voor de bouw van een nieuwe speeltuin en een nieuw wijkgebouw. Domesta noemt 1 juli 2005 de datum van de oplevering van het nieuwe Tuindorp; de werkzaamheden aan de woningen, de speeltuin en het wijkgebouw zijn uitgevoerd en afgerond.

De planning en uitvoering van de deelplannen 'welzijn', 'veiligheid' en 'werk en inkomen' komen in hoofdstuk 3 en 4 aan bod.

1.5.4 Bewoners en communicatie

Maart 2006 wonen er in Tuindorp 330 personen waarvan 158 mannen (48%) en 172 vrouwen (52%).³

In vergelijking met de leeftijdsopbouw van de bewoners over Coevorden-breed wonen er in Tuindorp weinig ouderen. Het percentage 65-plussers in Coevorden is 17%, in Tuindorp is dit percentage slechts 9%. Ook woont er iets minder jeugd in Tuindorp; 16% van de bewoners in Tuindorp is jonger dan 15 jaar, 18% van de bewoners in Coevorden is jonger dan 15 jaar.

Tabel 2. Leeftijdsopbouw Coevorden en Tuindorp, maart 2006

³Demografische gegevens van de bewoners in de wijk Tuindorp bij aanvang van het project (1998) zijn bij de afdeling Burgerzaken in Coevorden niet bekend.

Leeftijd	0 tot 15 jaar	15 tot 25 jaar	25 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65+
Coevorden	18%	11%	27%	28%	17%
Tuindorp	16%	14%	32%	29%	9%

Uit de enquête die werd gehouden onder de bewoners in 2006 blijkt dat het opleidingsniveau in de wijk vrij laag is. Enkele bewoners zijn analfabeet.

Tabel 3. Opleidingsniveau van de bewoners van Tuindorp

Hoogst voltooide opleiding	Aantal (n=74)	Percentage
lager onderwijs	29	38 %
lager beroepsonderwijs	23	30 %
middelbaar algemeen	7	9 %
middelbaar beroepsonderwijs	8	11 %
hoger algemeen	3	4 %
hoger beroepsonderwijs	4	5 %

Een deel van de bewoners in Tuindorp bestaat uit oud-reizigers (ex-woonwagenbewoners). Door het overheidsbeleid in de jaren '60 hebben zij de overstap naar een woning gemaakt (STAMM).

De relatie tussen reizigers en de overheid is vaak gekleurd door het verleden. Reizigers werden in het verleden vaak gezien en behandeld als "out-cast" waartegen de samenleving zich diende te beschermen. Als reactie daarop hebben reizigers de samenleving en als verlengde daarvan de overheid sterk leren wantrouwen.

Normalisatie of herstel van de relatie tussen reizigers en overheid bleek vaak een zaak van een zeer lange adem te zijn (Van Nes Research Management, 2003).

Ook een groot aantal bewoners van Tuindorp staat wantrouwend tegenover de gemeente en woningstichting. Misschien was dit gedeeltelijk een wantrouwen van oudsher maar het wantrouwen van de bewoners was niet geheel ongegrond. Zij hadden de indruk dat de wijk zeer lange tijd aan haar lot was overgelaten. Daarnaast waren de bewoners sceptisch over de mate waarin zij invloed zouden hebben op de plannen. Er was het vermoeden dat de gemeente of de woningstichting een geheime agenda hadden. Op de eerste bewonersavonden werden gemeente en woningstichting dan ook flink onder vuur genomen.

Marko Slangewal (opbouwwerker): *"Het wantrouwen bij de bewoners groeide doordat er een houding (bij gemeente en woningstichting) was van 'We willen wat met jullie, maar we weten niet wat.' De reactie van bewoners was gereserveerd en kritisch. Ze waren de open instelling van het project niet gewend, wisten niet hoe ze hier mee om moesten gaan. Dit wantrouwen is gedurende het hele project wel een beetje gebleven."*

Om het vertrouwen van de bewoners te doen groeien bleef de communicatie en het contact met hen een belangrijk punt gedurende het project.

De communicatie vond plaats door het organiseren van drie bewonersavonden, de nieuwsbrief, de wijkpost, via de Buurt en Speeltuin Vereniging (BSV) en er was een bewonersvertegenwoordiging.

Het bestuur van de BSV en de bewonersvertegenwoordiging namen deel aan het projectteam.

De bewonersavonden vonden plaats in de beginfase van het project, de eerste vond plaats in juli 1998. Op deze bewonersavond waren er 80 bezoekers, het maximale aantal bezoekers was 150 op de derde bewonersavond. Een tiental edities van nieuwsbrieven (van november 1999 tot mei 2003) werden gedurende het project aan de bewoners verstuurd. De wijkpost was eind 1999 tot begin 2004 geopend om de inwoners te betrekken bij de plannen en hen hierover te informeren. Dit was een aanlooppunt waar bewoners terecht konden met vragen, wensen en ideeën. Elke woensdagochtend was de wijkpost geopend voor de bewoners en waren er spreekuren.

Op de spreekuren waren vertegenwoordigers aanwezig van het opbouwwerk, de woningstichting, de politie en de gemeente. Kritische bewoners noemden de post 'gluurpost' maar langzaam maar zeker groeide de post uit tot een contactpunt in de wijk (STAMM, 2002). Na de voltooiing van het groot-onderhoud aan de woningen werd de aanloop van de bewoners zo gering dat besloten werd om de wijkpost te

sluiten.

Van de bewoners die 6 jaar of langer in Tuindorp wonen vindt 84% de communicatie tijdens het project open en duidelijk (enquête 2006). Met 3 bewoners is gesproken die niet konden lezen en schrijven. Zij waren tevreden over de gegeven informatie tijdens de bewonersavonden en over de mogelijkheid om informatie te vragen in wijkpost.

2 Projectonderdeel 'Werk en inkomen'

De belangrijkste doelstelling van het lokale welzijnsbeleid is het voorkomen dat mensen in een achterstandssituatie terechtkomen en het bieden van mogelijkheden aan burgers die in een achterstandssituatie verkeren (Gilseng, 1999).

Een maatschappelijke achterstand is een duurzaam zwakke positie op de arbeidsmarkt. Er is langdurige werkloosheid of zeer onregelmatig werk, dat soms over verschillende generaties wordt gecontinueerd. Mensen kunnen gewend raken aan een situatie van min of meer permanente werkloosheid, bijbehorende houdingen en oriëntaties ontwikkelen en die, bedoeld of onbedoeld doorgeven aan hun kinderen (Wilterdink, 1999).

De gemeente sprak van een negatieve uitkeringscultuur in Tuindorp (Startnotitie, 1997) en wilde deze doorbreken.

Volgens de startnotitie 'Integrale wijkaanpak Tuindorp' uit 1997, kenmerkte de buurt zich door een hoog percentage uitkeringsgerechtigden. Er waren vermoedens omtrent de mate waarin uitkeringen werden aangevuld met inkomsten uit grijs-zwarte circuits. De afstand tot een plaats op de reguliere arbeidsmarkt was voor het grootste deel van de bewoners erg groot.

Het percentage wijkbewoners dat van een uitkering leeft is bij de gemeente onbekend. De gegevens van de uitkeringsinstanties zijn niet gekoppeld aan postcodes. Dit geldt voor alle gegevens gerelateerd aan inkomen; zij zijn niet op wijkniveau beschikbaar. Hierdoor is het moeilijk om uitspraken over een eventuele uitkeringscultuur te baseren op cijfers.

Uit de enquête van 1998 bleek dat 36% van de respondenten betaald werk had. 43 % had een uitkering. 35% van alle respondenten was op zoek naar werk.

Bij de start van het project in 2000 is veel aandacht en enthousiasme voor de component 'werk'. "De Tuindorpers willen niets liever dan dat er aandacht wordt besteed aan hun werkloosheidssituatie", aldus Albert Groothuis, beleidsmaker van sociale zaken in 2000.

2.1 Projectplan Werk en Inkomen

Er zou een intensief beleid gevoerd worden voor uitkeringsgerechtigden (projectplan 2000).

Dit beleid zou bestaan uit:

- Project Maatwerk - Trajectbegeleiding;
- Marginaal ondernemen – Uitkeringsgerechtigden toeleiden naar een eigen bedrijf;
- Sociale activering – Met aandacht voor uitkeringsgerechtigde vrouwen;
- Additioneel werk.

2.1.1 Trajectbegeleiding – project Maatwerk

Elke uitkeringsgerechtigde zou gedurende de projectperiode gescreend worden.

Er waren verschillende trajecten voor langdurige uitkeringsgerechtigden en uitkeringsgerechtigden met een grote tot zeer grote afstand tot de arbeidsmarkt. Er zou

worden gekeken of moeilijk plaatsbare werkzoekenden in traject konden gaan voor regulier werk, gesubsidieerd werk, trajectbemiddeling naar zelfstandigheid, scholing of sociale activering.

Er was een voorkeur om de trajectbegeleiding in handen te geven van een externe instantie die ervaring heeft met de bijzondere kenmerken van deze personen.

Gedurende het project is geen externe instantie stichting betrokken bij de trajectbegeleiding. Maatwerk bood uitkeringsgerechtigden een sociaal activeringstraject aan. Hierbij ging het om alle uitkeringsgerechtigden in Coevorden. Aan Tuindorp is uiteindelijk geen specifieke aandacht besteed.

Het is onbekend hoeveel cliënten uit Tuindorp aan het project Maatwerk hebben deelgenomen. Over de mogelijke resultaten van het project is weinig te zeggen.

2.1.2 Marginaal ondernemen

Het project 'marginaal ondernemen' was bedoeld voor marginale ondernemers; personen die naast een uitkering regelmatig of onregelmatig inkomsten genereren. De marginale ondernemers zijn vooral kleinschalige inzamelaars en verwerkers van restproducten. Voor hen zou worden onderzocht of een terrein kon worden ingericht zodat overlast veroorzakende activiteiten uit de wijk zouden verdwijnen en een legaal karakter konden krijgen.

Het bieden van goede faciliteiten gekoppeld aan een goede verrekeningssystematiek met betrekking tot de uitkering moest het project aantrekkelijk maken voor de deelnemers. Het project zou de deelnemers bedrijfsfaciliteiten aanbieden waar zij ingezamelde metalen en gereedschappen veilig kunnen opslaan, lichte bewerkingen kunnen verrichten en vervoermiddelen kunnen stallen. Er zou voor hen een klein bedrijventerrein komen binnen Tuindorp. Iedere deelnemer zou bedrijfskundige ondersteuning aangeboden krijgen. Deze meer bedrijfsmatige aanpak zou uiteindelijk moeten leiden tot uitstroom uit de uitkeringssituatie. Er werd gedacht aan Stichting o2 ('ondernemers ondernemen')⁴ voor onderzoek en begeleiding.

Stichting o2 heeft contact opgenomen met alle huishoudens in Tuindorp waarvan het vermoeden bestond dat ze in aanmerking konden komen voor het project. Bij alle bewoners met een aanhangwagentje voor de deur is aangebeld. De doelgroep voor dit project waren reizigers. O2 had door werkzaamheden uit het verleden ervaring met deze doelgroep en was bij verscheidene families bekend. Hierdoor was er naar deze stichting minder wantrouwen dan naar de gemeentelijke organisaties en was het makkelijker om contact te maken. Maar liefst 20 bewoners gaven aan interesse te hebben voor het zelfstandig ondernemerschap.

De personen die wilden deelnemen aan het project moesten voldoen aan verschillende criteria, zodat een aantal van hen afviel. Uiteindelijk werd gesproken over 12 mogelijke deelnemers.

⁴O2 is een advies- en scholingsorganisatie voor startende ondernemers. De organisatie is gericht op werkzoekenden die een eigen bedrijf willen beginnen.

In het voorjaar van 2001 bleek na contact van sociale zaken met o2, dat o2 in een fusietraject zat. Binnen o2 waren personele wisselingen met als gevolg dat de uitvoering van het project 'Marginaal ondernemen' nog niet van de grond gekomen was.

De deelnemerslijst van o2 werd eind 2001 gescreend door Kliq⁵. Er bleek dat maar 3 personen in aanmerking kwamen voor het project. De overige deelnemers konden niet voldoen aan de eisen van levensvatbaarheid. Problemen lagen bij de inkomsten van de handelaren, deze waren te laag, de grondstoffen werden op een illegale manier verkregen en er waren moeilijkheden met het bijhouden van de administratie. Een totaal van 3 personen werd een te smalle basis gevonden om de investering in het project te rechtvaardigen.

Vanwege het geringe aantal mogelijke deelnemers zou worden gekeken of het voorstel Marginaal Ondernemen op een grotere schaal kon plaatsvinden. Tevens werd overleg gevoerd om op Leeuwerikenveld een bedrijventerreintje te vestigen. Tot op heden is er nog onzekerheid over de komst hiervan. Marginaal ondernemen is ook op grotere schaal niet uitgevoerd.

2.1.3 Sociale activering

Primaire doelgroep voor sociale activering waren uitkeringsgerechtigde vrouwen. De activiteiten zouden aansluiten bij de activiteiten die de Stichting Welzijn 2000⁶ aanbood in het kader van haar project 'Trajectmatig Werken' (zie ook het 'projectonderdeel Welzijn'). De doelstelling was om de positie van vrouwen te verbeteren.

Er is geen samenwerking of contact geweest tussen Stichting Welzijn 2000 en de afdeling Werk Inkomen en Zorg (WIZ) van sociale zaken van de gemeente Coevorden. Stichting Welzijn 2000 wijt dit aan het feit dat WIZ andere prioriteiten heeft. WIZ bevestigt dat er geen specifieke activiteiten zijn geweest in het kader van sociale activering voor vrouwen.

2.1.4 Additioneel werk

Mogelijkheden voor additionele arbeid zouden worden onderzocht.

Er werd besloten om vanuit de wijk een beheerder aan te stellen voor het speeltuingebouw en de wijkpost.

De veranderde wetgeving op landelijk niveau zorgde ervoor dat deze aanstelling niet meer mogelijk was. In 2003 werd de tuin van de wijkpost bijgehouden door werkloze jongeren.

Momenteel is er bij sociale zaken op de afdeling Werk Inkomen en Zorg geen extra aandacht voor additioneel werk in Tuindorp. Er wordt vanuit WIZ niet wijkgericht gewerkt.

2.2 Huidige situatie

⁵Kliq is een reïntegratiebedrijf, tot 2001 behorende tot de publieke arbeidsvoorziening. Verleende arbeidsbemiddeling aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

⁶De Stichting Welzijn 2000 is een welzijnsinstelling in Coevorden. Zij biedt inwoners van de gemeente Coevorden een breed pakket aan ondersteunende diensten en activiteiten. Het bevorderen van sociale samenhang staat hier bij voorop. De ondersteuning kan gegeven worden aan vrijwilligersorganisaties, belangengroepen en individuen.

Eind maart 2006 staan 53 bewoners van het witte Tuindorp ingeschreven als 'niet werkende werkzoekenden' (NWW) bij het CWI Noord Nederland. Niet werkende werkzoekenden komen in aanmerking voor een uitkering WW of Bijstand. Personen die geheel arbeidsongeschikt zijn, zijn niet geregistreerd als NWW.

Het percentage bewoners in Tuindorp welke geregistreerd staan als niet werkende werkzoekenden is 16%. Het percentage niet werkende werkzoekenden over de gehele gemeente Coevorden is 11%.

In vergelijking met Coevorden-breed is het aantal bewoners met WW of bijstand in Tuindorp vrij hoog.

In de enquête van 2006 wordt gevraagd of de respondent betaald werk heeft. 47% van de respondenten geeft aan betaald werk te hebben. Van de respondenten in de leeftijd van 18 tot en met 65 jaar heeft 45% geen betaalde baan.

Eén respondent heeft deelgenomen aan één van de trajecten voor begeleiding naar werk waarover in het projectplan wordt gesproken. Het gaat om het project 'Maatwerk'. De respondent was tevreden over het verloop van het project maar heeft op dit moment geen vaste baan.

Het percentage respondenten met betaald werk, is in 2006 hoger dan in 1998.

In 1998 had 36% van de ondervraagden betaald werk. In 2006 is dit percentage 47%.

Omdat het databestand van het onderzoek in 1998 niet meer beschikbaar is, is het moeilijk te zeggen in hoeverre het aantal bewoners met betaald werk is gestegen. Het is onduidelijk wat het aantal personen onder de 18 of boven de 65 jaar is geweest die deze vraag in 1998 hebben beantwoord.

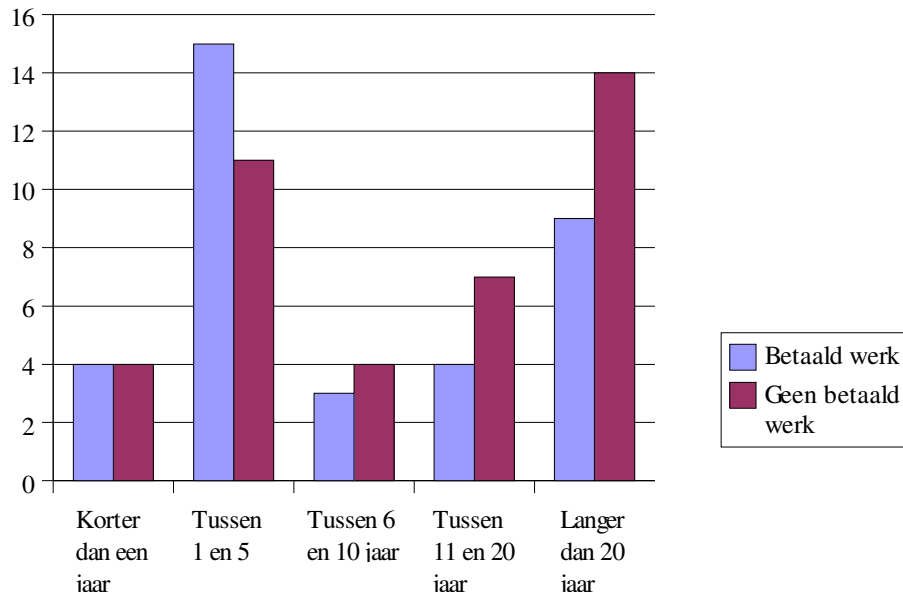
Het gevoerde beleid op het gebied van werk en inkomen is in de wijk niet intensief geweest. De oorzaak voor het verhoogde percentage respondenten met een betaalde baan zou kunnen liggen bij de in- en uitstroom van bewoners de afgelopen jaren in de wijk.

Vierendertig respondenten wonen 5 jaar of minder in Tuindorp (45%). Van deze 'nieuwe' bewoners hebben 19 betaald werk (56%). Van het aantal respondenten dat langer in Tuindorp woont dan 5 jaar, hebben 16 betaald werk (39%). In vergelijking met het totaal aantal bewoners in Tuindorp beschikken de bewoners die in de afgelopen 5 jaar in Tuindorp zijn komen wonen vaker over betaald werk. Er is een statistisch significante relatie tussen het hebben van betaald werk en het aantal jaren dat de respondent woonachtig is in Tuindorp⁷.

Tabel 4. Aantal jaren woonachtig in Tuindorp en het hebben van betaald werk

⁷Een Chi-kwadraat toets geeft een overschrijdingskans van 0.15 (Pearson Chi-Square). Een significant verband kan worden aangetoond met gebruikmaking van de eindigheidscorrectie (er is een relatief groot deel van de bewoners in het onderzoek betrokken) en onder de veronderstelling dat de non-respons random is. De waarde van $T = 0.17/0.18 = 2$

	Betaald werk	Geen betaald werk	Totaal
5 jaar of minder in Tuindorp	19	15	34
6 jaar of meer in Tuindorp	16	25	41
Totaal	35	40	75

Figuur 1. Aantal jaren woonachtig in Tuindorp en het hebben van betaald werk

Daarnaast is er een significant verband tussen het hebben van een koopwoning en het hebben van betaald werk (enquête 2006)⁸. De koopwoningen zullen mensen met een betaalde baan hebben aangetrokken en zorgen hierdoor voor meer diversiteit in de wijk.

2.3 Conclusie

Geen van de vier deelplannen van het projectonderdeel 'werk en inkomen' is volledig uitgevoerd. Het project Maatwerk heeft geen specifieke aandacht besteed aan Tuindorp maar is wel uitgevoerd over Coevorden-breed en kan invloed hebben gehad op de bewoners van de wijk.

In de loop van het project verminderde de aandacht voor het deelplan 'werk en inkomen'. Een voor de hand liggende oorzaak zou kunnen zijn dat geen van de vaste deelnemers binnen het projectteam werkzaam is bij Werk Inkomen en Zorg (WIZ) of een functie heeft gericht op 'werk en inkomen'.

Het percentage Niet Werkende Werkzoekenden (NWW) is in Tuindorp hoger dan het percentage NWW over Coevorden-breed.

De enquête afgenomen in 2006 geeft een hoger percentage respondenten met een betaalde baan dan de enquête van 1998. Er is een significant verband tussen het hebben van een betaalde baan en het aantal jaren dat de respondent woonachtig is in Tuindorp. De bewoners die 5 jaar of korter in de wijk wonen hebben vaker een betaalde baan. Het lijkt erop dat de instroom van nieuwe bewoners in de wijk heeft gezorgd voor een hoger percentage bewoners met betaald werk.

⁸Een Chi-kwadraat toets geeft een overschrijdingskans van 0.02 (Pearson Chi-Square). Dit betekent dat er significant verband is tussen beide variabelen.

3 Projectonderdeel 'Veiligheid en overlast'

Uit de enquête van 1998 kwam duidelijk naar voren dat de bewoners onveiligheidsgevoelens hadden (Projectplan 2000). Met name gaat het hier om verkeersveiligheid. Deze werd door de bewoners als slecht ervaren (enquête 1998). Sociale onveiligheid zou veroorzaakt worden door de wijze van omgang met elkaar en het gedrag in de buurt.

Volgens de Startnotitie kende de buurt een slecht sociaal perspectief op terreinen als het omgaan met regels van de samenleving en criminaliteit.

De wijkagent (Freek Slomp) bevestigt dit beeld. *"Er waren veel problemen in de wijk. Het was moeilijk om je werk te doen. Wilde je bijvoorbeeld iemand oppakken, dan had je zo een groep van 20 man om je bus heen staan. Er heerste een 'wij- zij' cultuur. Wanneer iets escaleerde reageerden de reizigers als een groep. Bewoners waren bang om dingen te melden aan de politie want misschien had je anders de volgende dag een steen door de ruit."*

Overlast was er voornamelijk door auto's en bromfietslawaaai (Enquete1998). Daarnaast was er veel zwerfafval in de wijk. Met name ging het hier om oud-ijzer dat gedumpt werd in de woonomgeving.

De opbouwwerker (Marko Slangewal): *"De eerste keer dat ik in Tuindorp kwam was er gele verlichting, het was heel donker. Je kon achter de huizen langs lopen en daar lag afval en rommel. Ik dacht toen van, waar begeef ik me nu?"*

3.1 Projectplan 'Veiligheid en overlast'

Om de veiligheid in de wijk te verbeteren en de overlast te verminderen werden de volgende te nemen maatregelen in het projectplan opgenomen:

- Politie keurmerk 'Veilig wonen'
- Surveillances
 - a. politie 3x per dag
 - b. stadswachten 1x per dag, woensdag 2x

Er is een lijst opgesteld met punten waar tijdens de surveillances extra aandacht aan moet worden besteed.

3.1.1 Politiekeurmerk

Politiekeur wordt ook wel keurmerk 'veilig wonen' genoemd. Dit keurmerk omvat een pakket van maatregelen in en buiten de woning om een veiligere woning en woonomgeving te krijgen. In het projectplan werd vermeld dat de mate van de uitvoer van het politiekeur afhankelijk is van de financiële consequenties.

Gedurende het project bleek het voor de stuurgroep een te grote investering om te voldoen aan alle eisen van het keurmerk. De stuurgroep besloot om geen politiekeur aan

te vragen en alleen het standaardonderhoud aan de woningen uit te voeren.

Een aantal aanpassingen zijn wel conform het politiekeurmerk uitgevoerd. Zo voldoen de sloten die in de woningen zijn aangebracht aan het keurmerk. Eveneens is de openbare verlichting in de wijk aangepast. In plaats van geel licht is er nu helder wit licht. Dit licht zorgt voor een beter zicht.

Enkele eisen van het politiekeurmerk waaraan niet is voldaan, zijn het hang en sluitwerk aan de ramen en de mogelijkheid tot het afsluiten van de achterpaden.

3.1.2 Extra surveillances

In de nieuwsbrief van november 1999 presenteerde de politie haar werkplan aan de buurtbewoners.

Als doel stelde zij het vergroten van de veiligheid en het vergroten van het gevoel van veiligheid. De overlast moest verminderd worden. Daarnaast hoopte de politie dat zaken sneller gemeld zouden worden door te laten zien dat er ook werkelijk iets met een melding gedaan wordt. De bewoners klaagden onderling veel, maar bijna geen enkele melding kwam bij de politie binnen.

Tevens wilde de politie dat de agenten van Coevorden beter bekend werden bij de bewoners van Tuindorp.

Om dit te bewerkstelligen kwam de politie met het volgende werkplan:

- Iedere politieman of vrouw die op patrouille gaat, maakt tenminste 1 keer een ronde over het witte Tuindorp. Dit geldt voor de 'normale' patrouilles die er elke dag zijn en ook voor de extra patrouilles die er soms zijn, zoals de motoragenten, wijkagent, recherchepatrouilles e.d.
- Op elke melding die vanaf het witte Tuindorp komt, wordt zo snel mogelijk gereageerd.
- Als bekend is wie iets gemeld heeft, krijgt deze persoon ook bericht over wat er aan het probleem gedaan is of waarom er niets aan gedaan is.
- De stadswachten maken tenminste 2x per week een rondje over het witte Tuindorp.

Speciaal werd door de politie gelet op:

- gedrag van verkeer, met name bromfietsen;
- speeltuin en speeltuinterrein;
- vernielingen en vandalisme, speciaal bij leegstaande woningen;
- gedrag van de jeugd;
- het aanspreekbaar zijn van de politie voor de wijkbewoners.

Het werkplan werd vanaf 1 oktober 1999 uitgevoerd, de politie kwam vaker in de wijk en reageerde sneller op meldingen. Voor de wijkagent was de BSV een belangrijke ingang om contact te maken met de wijkbewoners. Hij was aanwezig bij de aanvang van de bestuursvergaderingen van de BSV en nam af en toe deel aan activiteiten. De wijkagent was eveneens aanwezig bij de spreekuren in de wijkpost.

Uit de meeste reacties in de wijkpost en bij de politie bleek dat de buurtbewoners

tevreden zijn over de nieuwe manier van werken. Vooral de zichtbaarheid van de politie in de buurt werd gewaardeerd.

Na verloop van tijd werd er minder frequent gesurveilleerd in Tuindorp. Deze afname is geleidelijk gegaan. Op dit moment wordt er niet vaker gesurveilleerd dan in andere wijken.

3.2 Meldingen bij de politie

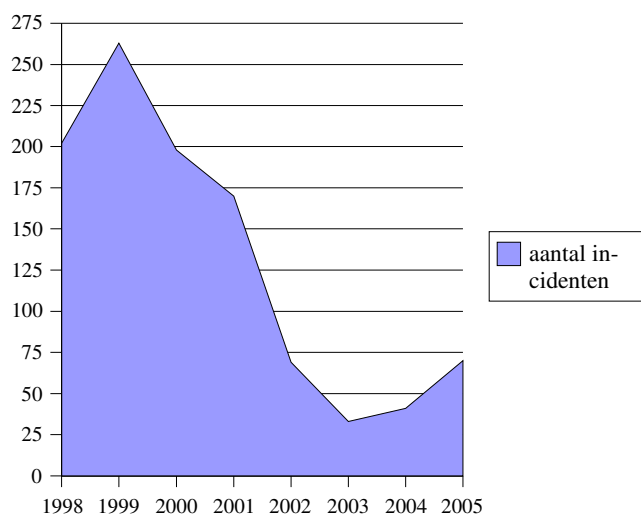
Het aantal geregistreerde meldingen bij de politie kan een indicatie zijn voor de overlast en criminaliteit in de buurt. Een incident in het bedrijfsprocessensysteem van de politie is een melding die bij de politie wordt gedaan en die vervolgens geregistreerd wordt in de computer. Dit kan een interne of externe melding zijn. Een interne melding is een door de politie zelf geconstateerd feit. Overtredingen die met een bekeuring worden afgedaan worden gewoonlijk niet in dit computer-systeem geregistreerd, tenzij het de reactie is naar aanleiding van een externe melding. Een externe melding komt van de wijkbewoners of via andere instanties zoals de gemeente en de woningbouwstichting. Het overgrote deel van de incidenten is geregistreerd naar aanleiding van externe meldingen. Zo waren er in het jaar 2000 maar 4 incidenten die door de politie zelf gemeld waren.

Het grote aantal meldingen in 1999 en 2000 heeft volgens de voormalige wijkagent veelal te maken met het melden van zwerfafval. Zowel de projectleider, wijkagent als opbouwwerker attendeerden de mensen regelmatig op het schoon of ordelijk houden van de woonomgeving. Deze intensieve bemoeienis lijkt effectief; in de loop van het project nam de hoeveelheid zwerfafval af. Volgens de projectleider zal ook de verhoogde ijzerprijs een rol hebben gespeeld bij de afname van restanten oud-ijzer in de wijk.

Tabel 5. Aantal bij de politie geregistreerde meldingen betreffende de wijk Tuindorp⁹

<i>Jaar</i>	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>Aantal incidenten</i>	202	263	198	170	69	33	41	70

⁹Het aantal incidenten in de jaren voorafgaand aan 1998 is opgeslagen bij het Informatiebeheer in Zwolle. Door de manier van registratie is het onmogelijk informatie te zoeken op basis van straatnaam.

Figuur 2. Aantal bij de politie geregistreerde meldingen (incidenten) betreffende Tuindorp

Tabel 6. Aard van de bij de politie geregistreerde meldingen betreffende Tuindorp

	2000	2003	2005
Vernieling	29	8	7
Afval	11	1	2
Overlast jeugd	17	0	5
Overlast dronkenschap	8	0	2
Overlast zender (radio)	10	0	0
Overlast dieren	6	1	3
Geluidsoverlast	4	1	3
Overlast voertuig	6	3	3
Buren/relatie problemen	28	3	7
Overige conflicten	7	2	3
Drugs	5	2	12
Bedreiging	8	0	3
Diefstal	26	9	11

	2000	2003	2005
Mishandeling	5	1	6
Wapens	5	0	0
Jeugdzorg	11	0	0
Brand	6	3	3

3.2.1 Meldingsbereidheid

Het aantal binnengekomen meldingen bij de politie is in de loop van de jaren significant gedaald.¹⁰ Dit kan betekenen dat de criminaliteit in de buurt is afgenomen.

Hierbij moet echter opgemerkt worden dat het aantal meldingen eveneens afhankelijk is van de aangifte- en meldingsbereidheid van de bewoners. De aangifte- en meldingsbereidheid hangt van een aantal zaken af. Bij een goede relatie tussen burgers en (wijk)agenten zal de stap om aangifte te doen kleiner worden (Monitor Lokaal Sociaal Beleid, 2003).

Daarnaast is van belang in hoeverre de politie als bekwaam wordt ervaren. Wanneer er het idee is dat er niets of weinig met een melding gebeurt, zal er er minder snel iets gemeld worden aan de politie.

Vanaf oktober 1999 was de politie meer aanwezig en was zij voor de bewoners makkelijker bereikbaar als aanspreekpunt. Daarnaast is het aannemelijk dat de politie door de snelle reactie op meldingen en door de terugkoppeling hiervan als meer bekwaam is gezien. De meldingsbereidheid van de bewoners zal hierdoor vanaf 1999 zijn toegenomen.

In de loop van de jaren kan met de vermindering van de intensiteit van het politiewerkplan de meldingsbereidheid weer zijn afgenomen. Het kan zijn dat er minder meldingen binnen komen als gevolg hiervan. Maar dit in acht nemend ligt het aantal incidenten nog steeds onder het aantal incidenten van voor aanvang van het project in 1998, toen de politie ook geen extra aandacht gaf aan de wijk. Waarschijnlijker is dat de grote afname van het aantal incidenten een indicatie is voor een verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in de buurt.

Op bijna alle gebieden (zie tabel 6) gerelateerd aan veiligheid en overlast in de buurt, zijn er minder incidenten bij de politie geregistreerd. De meest opvallende veranderingen zijn de vermindering van het aantal vernielingen en de vermindering van het aantal problemen tussen burens. Het aantal incidenten gerelateerd aan drugs is toegenomen.

3.2.2 Geslotenheid naar de politie

De afgelopen jaren wijkt het aantal incidenten in Tuindorp volgens de politie niet af ten opzichte van andere wijken. Het is rustiger in de wijk geworden. In hoeverre dit betekent dat Tuindorp net zo veilig is als andere wijken is volgens de politie moeilijk te

¹⁰Er is gebruik gemaakt van een Spearman toets. Dit geeft $P = 0.015$. Er is een significante afname van het aantal meldingen.

zeggen.

Dit zou komen omdat Tuindorp voor buitenstaanders voor een deel gesloten is. De bewoners houden elkaar vaak de hand boven het hoofd. Het erbij moeten en willen horen speelt een rol. Ondanks dat de politie meer bekend is geworden en de mensen minder argwanend, blijft het wantrouwen bestaan.

Daarnaast kunnen bewoners bang zijn voor represailles wanneer zij de politie inlichten over overlast of andere zaken. Interviewers gaven in 1998 aan dat bewoners soms bang waren om te praten over overlast van andere wijkbewoners. Ook bij het afnemen van de enquête in 2006 vertelden 9 bewoners in de afgelopen jaren eieren tegen het raam te hebben gekregen of te zijn bedreigd toen zij de politie inschakelden of bewoners op hun gedrag aanspraken vanwege overlast. De opbouwwerker stelt: *“Misschien zijn ze eerder bang voor elkaar dan voor ons”*.

Een andere reden voor de geslotenheid is dat niet elke bewoner behoefte heeft aan contact met de politie. Zo vertelde een bewoner bij het afnemen van de enquête: *“Een goed contact met die lui? Nee hoor, daar houd ik me zo ver mogelijk van.”* En een ander *“Nee, bij de politie, daar heb ik m'n vrienden niet zitten.”*

Dat de bewoners van Tuindorp misschien op een andere manier tegenover de politie staan dan de gemiddelde inwoner van Drenthe blijkt uit de mate waarin men vindt dat de politie bescherming biedt. In Drenthe is 55% van de inwoners het eens met de stelling dat de politie bescherming biedt (Politiemonitor 2005). In Tuindorp is slechts 27% van de inwoners het hier mee eens (enquête 2006).

3.3 In- en uitstroom van bewoners

Een aantal bewoners waarvan bij de politie bekend was dat zij zich actief bezig hielden met de handel in verdovende middelen zijn uit de wijk verdwenen. Het vertrek van deze personen kan een positieve invloed hebben op de veiligheidsbeleving van de bewoners in de wijk.

3.4 Verkeersveiligheid

Uit de enquête in 1998 bleek dat de bewoners de verkeersveiligheid van de buurt als slecht ervoeren. Om de verkeersveiligheid te verbeteren zijn verkeersdrempels en paaltjes geplaatst waardoor een aantal straten geen doorgaande wegen meer zijn. Wanneer de antwoorden van de buurtbewoners op de enquête uit 1998 vergeleken worden met de antwoorden op de enquête uit 2006 is de verkeersveiligheid in de straat en in de wijk significant verbeterd¹¹. Toch vindt nog steeds 46% van de bewoners de verkeersveiligheid in de straat matig tot slecht. De meest gehoorde opmerking is dat er in de wijk te hard wordt gereden.

¹¹Er is een verschil in proportie-toets uitgevoerd met alpha 0.05.

Tabel 7. Verkeersveiligheid in de wijk en in de straat in 1998 en 2006

	Uitstekend / Goed		Matig / Slecht	
	1998	2006	1998	2006
Verkeersveiligheid in de straat	26%	54%	74%	46%
Verkeersveiligheid in de wijk	10%	67%	90%	33%

3.5 Overlast en criminaliteit

Uit de enquête blijkt dat 29% van de bewoners vaak last heeft van zwerfvuil. De overlast die de bewoners van Tuindorp aan zwerfvuil ondervinden ligt hoger dan gemiddeld in Drenthe. Het percentage inwoners van Drenthe dat aangeeft last te hebben van zwerfvuil is 19% (politie-monitor 2005).

Ook geeft een hoog percentage bewoners aan last te hebben van auto en bromfietslawaaï. De meeste bewoners geven hierbij aan dat het om iets van de laatste tijd gaat. De overlast is met name verhoogd sinds een aantal jongeren in het bezit is van mini-motoren.

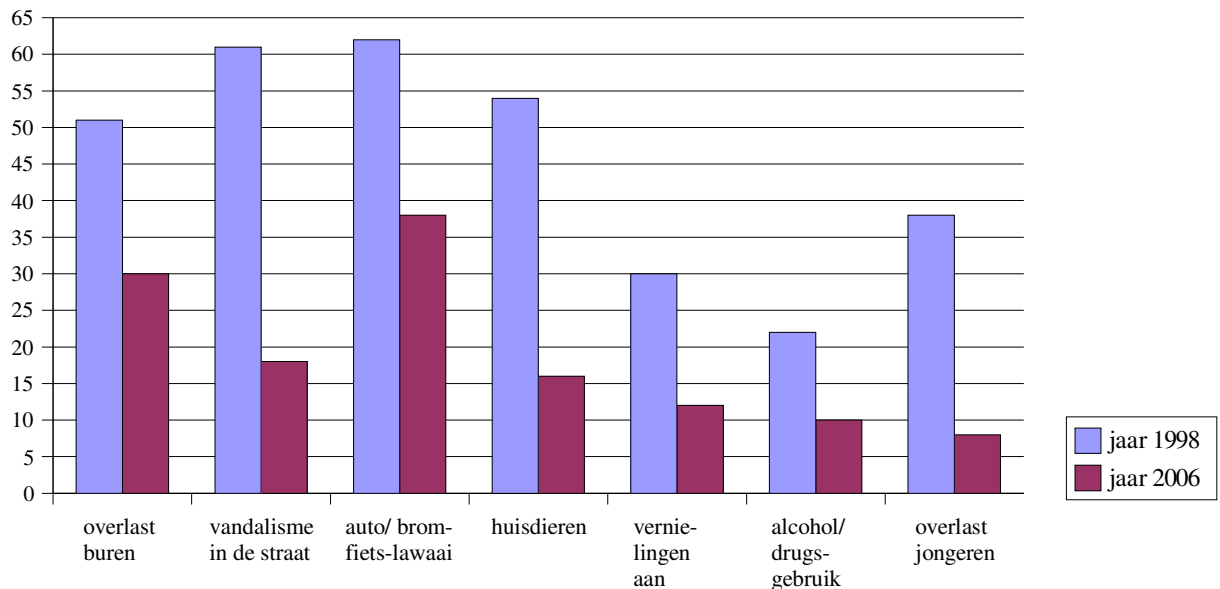
10% van de bewoners heeft soms tot vaak overlast van alcohol of drugsgebruikers in de wijk. De meerderheid van de bewoners die hier last van heeft, woont in de Secr. Bruintjesstraat.

Wanneer de resultaten vergeleken worden met de uitkomsten uit de enquête in 1998 is er veel verbeterd in de wijk. Had in 1998 29% van de bewoners vaak overlast van burens, in 2006 is dit percentage gedaald naar 9%. In 1998 had 23% vaak overlast van vandalisme in de straat, in 2006 is dit percentage gedaald naar 5%.

Tabel 8. Overlast in Tuindorp in 2006

	vaak	soms	nooit
Zwerfvuil (n=76)	29 %	33 %	38 %
Overlast van burens (n=76)	9 %	21 %	70 %
Vandalisme in straat (n=76)	5 %	13 %	82 %
Auto/bromfietslawaaï (n=76)	20 %	18 %	62 %
Last van huisdieren (n=76)	4 %	12 %	84 %

	vaak	soms	nooit
Vernielingen aan huis/tuin (n=76)	1 %	11 %	88 %
Last van alcohol/drugsgebruikers (n=76)	1 %	9 %	90 %
Last van jongeren (n=76)	1 %	7 %	92 %

Figuur 3. Percentage en type overlast in 1998 en 2006

Figuur 3 geeft het percentage buurtbewoners weer dat zegt vaak of soms overlast te hebben van buren, vandalisme in de straat, auto/ bromfietslawaaai, vernielingen aan huis of tuin, alcohol of drugsgebruikers en overlast van jongeren. Op elk van deze terreinen is de overlast in 2006 verminderd. Vergelijking met de uitkomsten uit de enquête van 1998 geeft een significante monotone stijgende trend van het aantal bewoners dat zegt nooit overlast te hebben van buren, vandalisme in de straat, auto of bromfiets-lawaaai en huisdieren.¹²

Acht bewoners (11%) hebben het afgelopen jaar te maken gehad met een inbraak of een poging tot inbraak in huis of in de auto. Vier bewoners (5%) zijn het afgelopen jaar op straat bedreigd en van eveneens 4 bewoners (5%) is afgelopen jaar de fiets of bromfiets gestolen (enquête 2006).

3.6 Veiligheidsgevoelens

Veiligheidsbeleving wordt ook wel de subjectieve veiligheid genoemd. Om de veiligheidsbeleving te meten wordt doorgaans gevraagd in hoeverre men zich veilig voelt in huis, op straat overdag en op straat na zonsondergang.

¹²Toets verschil in proportie met alpha 0,05.

De veiligheidsgevoelens van de bewoners in Tuindorp liggen gemiddeld hoger dan de veiligheidsgevoelens van de inwoners over geheel Drenthe. De bewoners van Tuindorp voelen zich over het algemeen veilig in hun wijk.

Sinds 1998 is met name de veiligheidsbeleving in huis verbeterd. In 1998 voelde 75% zich altijd veilig in huis; in 2006 voelt 92% zich altijd veilig.¹³

¹³Toets verschil in proportie met alpha 0,05.

Tabel 9. Veiligheidsgevoelens in huis, op straat en overdag

	Altijd veilig	Soms onveilig	Vaak onveilig	Altijd onveilig
In huis (n=75)	92%	4%	4%	0%
Op straat overdag (n=75)	95%	1%	3%	1%
Op straat na zonsondergang (n=73)	78%	11%	3%	8%

3.7 Huidige politiebeleid

Bij aanvang van het project werden de bewoners aangemoedigd om overlast en delicten zoals diefstal en bedreiging aan de politie te melden. Afgelopen jaren heeft de nadruk gelegen op de zelfredzaamheid van de bewoners. Het is de bedoeling dat mensen elkaar aanspreken op hun gedrag. Wanneer dit gebeurt en er geen tussenkomst van de politie nodig is, werkt dit vaak beter om eenzelfde gedrag in de toekomst te voorkomen (citaat oud-wijkagent Freek Slomp).

Van de bewoners krijgt het optreden van de politie een 5.7 (enquête 2006). De antwoorden op deze vraag lopen uiteen, wel lijkt het algemene beeld van de bewoners over het optreden van de politie iets verbeterd. In 1998 gaf men het optreden van de politie gemiddeld nog een 5.

Slechts 25% vindt dat de politie voldoende zichtbaar is in de buurt (enquête 2006).

3.7.1 De wijkagent

De wijkagent (Freek Slomp) die gedurende het project werkzaam was in Tuindorp heeft nu een andere functie binnen het korps van de politie Coevorden. In 2005 was de oud-wijkagent waarnemend wijkagent van Tuindorp, in dat jaar was hij minder op locatie in de wijk. Veranderingen binnen het systeem van de politie hebben hierbij een rol gespeeld. Een nieuwe wijkagent is begin 2006 aangesteld, kennismaking zal gebeuren via de gemeentelijke informatie pagina.

De meeste bewoners geven in de enquête van 2006 aan dat ze niet weten wie de wijkagent is. Een meerderheid van de respondenten kan niet zeggen of ze een goed contact met de wijkagent hebben (68.1%). De oude wijkagent wordt in de gesprekken vaak genoemd, veel bewoners kennen hem van naam en gezicht. Een aantal bewoners vertelt dat hij regelmatig door de wijk fietste en bij activiteiten van de BSV kwam. Bewoners vinden het jammer dat de nieuwe wijkagent zich nog niet heeft laten zien. De BSV heeft deze wijkagent twee maanden geleden uitgenodigd voor een kennismaking in het wijkgebouw, maar op deze uitnodiging is door de politie nog geen antwoord gegeven.

3.8 Conclusie

Uit de enquête van 2006 blijkt dat er volgens wijkbewoners beduidend minder overlast in de wijk is dan voor aanvang van het project.

De uitkomsten van de enquête ondersteunen het oordeel van de politie dat het in de wijk een stuk rustiger is geworden. Dit oordeel is gebaseerd op de ervaringen van de wijkagent en op het aantal binnengekomen meldingen. Deze zijn in de afgelopen jaren significant afgenomen.

Een punt van aandacht is dat de wijk voor buitenstaanders gesloten lijkt te zijn. Een gedeelte van de bewoners staat negatief ten opzichte van de politie, een ander deel is bang voor de reactie van andere wijkbewoners wanneer de politie ingeschakeld wordt. Bekendheid met de wijkagent maakt de gang naar de politie makkelijker. Op moment van schrijven is de bekendheid van bewoners met de wijkagent minimaal.

4 Projectonderdeel 'Welzijn'

In de Welzijnswet zijn drie doelstellingen geformuleerd. De belangrijkste zijn het voorkomen dat mensen in een achterstandssituatie terechtkomen en het bieden van mogelijkheden aan burgers die in een achterstandssituatie verkeren. De derde doelstelling is het bevorderen van het welbevinden van personen in de samenleving. De doelstellingen van het project Tuindorp komen hiermee overeen.

Volgens de Startnotitie van 1997 hadden de bewoners van Tuindorp een slecht sociaal en economisch perspectief en was er sprake van onderwijsuitval. De waardering van de bewoners voor de voorzieningen en activiteiten was een onvoldoende (onderzoek onder bewoners 1998). De sociale contacten, de relatie met directe burens en de overige bewoners in de straat, werd over het algemeen als goed ervaren.

4.1 Projectplan 'Welzijn'

De doelen van het deelplan Welzijn waren het vergroten van de leefbaarheid, het vergroten van de sociale cohesie in de wijk en het verminderen van de achterstandspositie van een deel van de wijkbewoners (projectplan 2000).

De volgende maatregelen zijn in het projectplan opgenomen:

- Opvoedingsondersteuning: Het project Stap in/MOVE, het Opstapje project, Spel Aan Huis, het project 'trajectmatig werken'.
- Reguliere activiteiten Stichting Welzijn 2000
 - a. Moeder en kind-club
 - b. Kinderwerk
 - c. Buurtnetwerk Jeugdhulpverlening Tuindorp/Poppenhare
 - d. Brugsnuffelclub: Verbeteren aansluiting van het Primair Onderwijs naar het Voortgezet Onderwijs
 - e. huiswerkbegeleiding: voor jeugd eerstejaars voortgezet onderwijs
- Buurt en speeltuinvereniging Tuindorp: activiteiten gericht op de jeugd
- Specifieke activiteiten in het kader van het project
 - a. Jongereninloop: om de relatie met jongeren te verbeteren en te betrekken bij het project.
 - b. Fotoproject: exposities in de wijkpost
 - c. Videoproject
 - d. Bewonersgroep: doorspreken van plannen en inventariseren signalen wijkbewoners
 - e. Speeltuincommissie: uitvoering plannen nieuw te bouwen speeltuin
 - f. Radio Loco: serie gericht op de historie van Tuindorp

- Gezondheid: Community-based GVO programma
- Tweedeling: Activiteiten tegen de tweedeling in de buurt. Het Verwey- Jonker instituut richt een programma op om hiermee aan de slag te gaan.

4.1.1 Opvoedingsondersteuning

De activiteiten gericht op opvoedingsondersteuning geven moeders de mogelijkheid te praten over eventuele problemen die ze tegenkomen bij de opvoeding en het geeft mogelijkheid tot het uitwisselen van ervaringen en ideeën.

Meerdere programma's gericht op opvoedingsondersteuning zijn gedurende het project van start gegaan. Omdat de deelname niet bij elk programma voldoende was, zijn een aantal programma's uitgevoerd over Coevorden-breed. Er zijn verschillende oorzaken te noemen voor de geringe deelname. Een eerste is dat er bij mogelijke deelnemers een drempel is om deel te nemen aan de programma's. Veel bewoners van Tuindorp zijn kritisch richting instanties en volgens de opbouwwerker¹⁴ is dit wantrouwen gedurende het gehele project gebleven.

Daarnaast is de doelgroep van de opvoedingsondersteuningsprogramma's klein. In 2006 wonen er in Tuindorp 28 huishoudens met één of meer kinderen van 10 jaar of jonger. Van deze huishoudens behoort slechts een gedeelte tot de doelgroep.

De programma's zijn in eerste instantie gericht op mensen die onzeker zijn over de opvoeding of op mensen die vragen hebben over opvoeding. Ten tweede zijn de programma's gericht op de zogenaamd sociaal-zwakke families. Hierbij wordt gedacht aan ouders die moeite hebben met lezen, een lage opleiding hebben of weinig algemene kennis.

Volgens Stichting Welzijn 2000 (Mirjam Buizer) moest ervoor gewaakt worden dat er niet te veel aan de bewoners getrokken werd, ze moesten niet overspoeld worden met programma's.

- Alle bewoners van Tuindorp zijn benaderd voor het project 'Stap in/MOVE'. 'Stap in' was bedoeld voor ouders met kinderen van 0-7 jaar. Dit project gaf informatie over de activiteiten in Coevorden voor gezinnen. Via 'Stap in' was er doorstroom mogelijk naar andere programma's. Een van de doelen van het project was om deelnemers via 'Stap in' door te leiden naar opvoedingsondersteunings programma's. Doordat deelnemers bekend werden met de stichting zou de drempel mogelijk wat lager worden.
- Uniek aan het programma 'Spel aan huis' is dat dit programma individuele ondersteuning aan de deelnemers bood. De deelnemers kregen spelmateriaal in huis, voor een bepaalde periode. Een medewerker of vrijwilliger van Stichting Welzijn 2000 kwam bij de deelnemers aan huis om de spelen uit te leggen. Het programma was gericht op kinderen van 0-4 jaar en wilde de spelontwikkeling bij kinderen bevorderen.
- In het kader van 'Trajectmatig werken' werd het programma 'Stap Rond' opgezet. Stap Rond was bedoeld als een samenwerking tussen Stichting Welzijn 2000 en de sociale dienst.
Opvoedingsondersteuning zou worden gegeven aan uitkeringsgerechtigde vrouwen. De achterliggende gedachte hierbij was dat opvoedingsondersteuning de stabiliteit

¹⁴Marko Slangewal, medewerker Welzijn 2000.

binnen het gezin zou kunnen verbeteren. Een stabiele situatie in huis zou het voor deze vrouwen vergemakkelijken om deel te nemen aan het arbeidsproces. Een activeringstraject van de sociale dienst zou dan van start kunnen.

Stichting Welzijn 2000 heeft echter niet de adressen van de uitkeringsgerechtigde vrouwen binnen Tuindorp ontvangen. Tot een samenwerking tussen Welzijn 2000 en de sociale dienst is het niet gekomen. Stap Rond zou specifiek op Tuindorp gericht zijn maar is uiteindelijk uitgevoerd over Coevorden breed. Om deelname te verhogen hebben buurtmoeders¹⁵ persoonlijk alle huishoudens in Tuindorp van het project op de hoogte gesteld. Zes tot acht personen namen deel aan dit programma, waarvan een aantal in Tuindorp woonden.¹⁶

Niet opgenomen in het projectplan is het project 'Rugzak'. Dit is een opvoedingsondersteunings-programma van Stichting Welzijn 2000 in samenwerking met de Wilhelminaschool. De ingang was de school. Dit programma had een grote deelname en bereikte veel vrouwen uit Tuindorp. Qua deelname was dit project het meest succesvol.

Dit programma is niet vanuit het project 'Tuindorp om te blijven' ontstaan en was niet specifiek gericht op moeders uit de wijk Tuindorp. Desondanks werden veel bewoners van Tuindorp bereikt.

De ouders die deelnamen kregen elke dag een opdracht mee om thuis uit te voeren: deze opdracht was gericht op taal, voeding, straffen/belonen of culturele vorming. Het doel was om de deelnemers meer zelfvertrouwen te geven, te komen met tips voor opvoeding en ouders uit een sociaal isolement halen. Het Rugzak project is gestopt. Er is geen opvoedingsondersteuningsproject op school op dit moment, wel is er een activiteit voor moeders die ontwikkelingsgericht te werk gaat. Deze activiteit geeft ouders ondersteuning bij de ontwikkeling van het kind.

In het projectplan werd gesproken over een periode van 5 jaar welke nodig zou zijn voor de effectiviteit van de programma's. Alle programma's besloegen een periode van korter dan 4 jaar.

Sinds september 2004 zijn de vergunningen voor de opvoedingsondersteuningsprogramma's door de gemeente ingetrokken.

Op dit moment zijn er geen programma's vanuit Stichting Welzijn 2000, die gericht zijn op opvoeding.

4.1.2 Reguliere activiteiten Stichting Welzijn 2000

Moeder en kind-club

Vanuit de reguliere taken van Stichting Welzijn 2000 werden een aantal activiteiten aangeboden die aansluiten bij het project 'Tuindorp om te blijven'.

De moeder en kind-club was een wekelijkse activiteit voor jonge moeders. Er werden

¹⁵'Buurtmoeder' was een door de overheid gesubsidieerde baan; de buurtmoeders waren in dienst van Welzijn 2000.

¹⁶Het precieze aantal deelnemers uit Tuindorp is bij Welzijn 2000 niet bekend.

creatieve activiteiten uitgevoerd en de bijeenkomsten dienen als een sociale vraagbaak voor de deelnemers. De activiteit werd in samenwerking met de Buurt en Speeltuinvereniging georganiseerd. In 2006 is Welzijn 2000 als financiële en organisatorische ondersteuning niet meer betrokken bij deze activiteit. Moeder en kindclub is nog steeds een wekelijkse activiteit van de BSV.

Kinderwerk

In het kader van Kinderwerk werden kindervakantieactiviteiten georganiseerd. Zo zijn er kindervakantieweken geweest waaronder Flintstone City en Circus Tuindorp. De belangstelling was groot en veel vrijwilligers uit de wijk werkten hieraan mee. De reacties van de bewoners en jeugd waren volgens de opbouwwerker en de voorzitter van de BSV erg enthousiast. Vanwege de fysieke aanpak van de buurt konden de vakantieweken niet elk jaar worden gehouden: noodwegen liepen over het terrein. In 2005 kon de kindervakantieweek niet doorgaan vanwege gebrek aan subsidie. Ook in 2006 is de komst van een kindervakantieweek afhankelijk van de beschikbare subsidie. In 2006 heeft de BSV minder subsidie van de gemeente ontvangen dan in voorgaande jaren, waardoor het onwaarschijnlijk is dat deze activiteit zal plaatsvinden.

Buurtnetwerk Jeugdhulpverlening Tuindorp/Poppenhare

Al voor aanvang van het project 'Tuindorp om te blijven' coördineerde Stichting Welzijn 2000 het buurtnetwerk Jeugdhulpverlening. Dit is een samenwerking van scholen, maatschappelijk werk, thuiszorg en de GGD. Dit is een structurele activiteit.

Brugsnuffelclub

Deze activiteit wilde de aansluiting van het Primair Onderwijs naar het Voortgezet Onderwijs verbeteren. Er waren jaarlijks meerdere bijeenkomsten voor kinderen uit groep 8 van de basisschool. Dit was een stedelijke activiteit, voor heel Coevorden, waarbij ook jongeren uit Tuindorp deelnamen. De activiteit bestond al voor aanvang van het project ten tijde van het project nam de belangstelling geleidelijk af. Na ongeveer 3 jaar is de brugsnuffelclub gestopt vanwege gebrek aan deelname.

Huiswerkbegeleiding

Huiswerkbegeleiding was bedoeld voor jongeren in het eerste jaar van het voortgezet onderwijs. Wekelijks zou onder begeleiding worden gewerkt aan het meegekregen huiswerk. Ook deze activiteit zou op stedelijk niveau plaatsvinden. Na globaal onderzoek bleek dat de deelname niet hoog genoeg zou zijn om dit programma van start te kunnen laten gaan.

4.1.3 Buurt en Speeltuinvereniging Tuindorp

De Buurt en Speeltuinvereniging (BSV) organiseert verschillende activiteiten voor haar leden. Het gaat vooral om recreatieve activiteiten zoals bingo, kaarten, darten, computercursus en een kookcursus; elke avond is het wijkgebouw in gebruik. De BSV heeft in 2006 200 leden waarvan ongeveer 30 zich inzetten als vrijwilliger. Volgens de

voorzitter van de BSV (Theo Bosch) is het aantal leden altijd hoog geweest maar is het aantal gegroeid sinds het project 'Tuindorp om te blijven' van start is gegaan. Grotendeels worden de activiteiten door de BSV zelf gesubsidieerd. Stichting Welzijn 2000 biedt met name ondersteunende activiteiten aan de BSV. Zo wordt de participatie van de bewoners ondersteund. Deze participatie wordt vormgegeven door de speeltuincommissie (beheer en onderhoud speeltuin), beheerscommissie (beheer en onderhoud wijkgebouw) en wijkcommissie (wijkshow gericht op de leefbaarheid in de wijk, o.a. organiseert zij een jaarlijkse schoonmaakdag en barbecue). In het kader van het project 'Tuindorp om te blijven' is een jeugdbestuur geïnstalleerd. Zij werden ondersteund door iemand uit het bestuur van de BSV en door de opbouwwerker. Nadat de extra subsidie voor jongeren verviel is het jeugdbestuur ook opgeheven omdat ze minder activiteiten konden organiseren.

4.1.4 Specifieke activiteiten in het kader van het project

Jongereninloop

Bedoeling was om in de wijkpost een jongeren inloop te gaan invoeren voor jongeren tussen de 10 en 17 jaar. Op deze manier konden zij hun wensen kenbaar maken en werden ze betrokken bij het project 'Tuindorp om te blijven'. Er zijn wel pogingen gedaan om deze specifieke inloop voor jongeren van de grond te krijgen, maar dit is niet gelukt. Volgens de opbouwwerker is het vanwege de kleine schaal van Coevorden lastig om jongeren te organiseren op wijkniveau. Jongeren verzamelen zich in verschillende wijken en er is niet zo veel gevoel voor de eigen wijk. "Men woont niet zozeer in Tuindorp maar in Coevorden" (citaat opbouwwerker). Wel heeft de poging tot het organiseren van jongeren mede geleid tot de instelling van een jeugdbestuur.

Fotoproject/video project

Doel van het project was om het proces van de wijkvernieuwing op foto's vast te leggen en tot wisselende exposities te komen in de wijkpost. Voor het videoproject zou voor deskundige begeleiding worden gezorgd. Het project moest leiden tot een film of een wijkjournaal.

Beide projecten zijn niet uitgevoerd omdat te weinig jongeren geïnteresseerd bleken.

Bewonersgroep

De bewonersgroep ontstond naar aanleiding van de bewonersavonden. Op initiatief van de BSV kwam deze tot stand. De groep bestond uit 7 personen en moest ervoor zorgen dat signalen uit de buurt bij het projectteam terecht kwamen en de reacties van het projectteam bij de bewoners van Tuindorp. Ook waren zij verantwoordelijk voor een buurtfeest gekoppeld aan de opening van de modelwoningen.

De bewonersgroep is voortijdig beëindigd, na 2 jaar hief de groep zichzelf op omdat er onenigheid was over hun rol in het project en over hun inspraak. Wanneer de bewonersgroep informatie zoals bouwplannen en data naar buiten bracht en later bleek dat deze plannen of data veranderd werden, voelde zij zich hier door de andere

bewoners op aangekeken. Een aantal medewijkbewoners zag de bewonersgroep eerder als verraders dan als vertegenwoordigers. In hoeverre de bewoners een spreekbuis waren van de wijk was moeilijk te beoordelen. Daarnaast zaten de bewoners in het projectteam naast specialisten van de woningbouwstichting, de gemeente en het opbouwwerk. Binnen het projectteam werden zaken op een manier besproken die voor de bewonersgroep niet altijd makkelijk te volgen was (Stamm, 2002).

Speeltuyncommissie, wijkgebouw en speeltuin

De speeltuincommissie is geïnstalleerd. De kinderen uit de wijk hebben drie speeltuinen bezocht (Nijverdal, Slagharen en Zwolle) zodat ze konden aangeven welke speeltoestellen favoriet bij hen waren. Dit werd meegenomen in de opzet voor de speeltuin. Het ontwerp van het wijkgebouw is door een architect gemaakt op basis van tekeningen van een wijkbewoner. De bewoners hebben gezamenlijk gekozen voor dit ontwerp.

De bouw van zowel speeltuin als wijkgebouw verliepen niet zonder problemen. In 2001 werd begonnen met de planning, maar twee jaar later werden vraagtekens gezet bij de haalbaarheid ervan. De werkzaamheden lagen in 2004 stil vanwege het faillissement van de aannemer. De financiële problemen speelden ook mee bij de afwerking van het wijkgebouw. Door de vertraging dreigden bewoners het vertrouwen te verliezen in vertegenwoordigers van de BSV en gemeente. De gemeente en woningstichting besloten om toch de extra benodigde financiële middelen beschikbaar te stellen vanwege het gevorderde stadium van het project.

In 2005 is de bouw van het wijkgebouw en de speeltuin afgerond en werden zij geopend met een groot feest.

De opbouwwerker omschrijft het nieuwe wijkgebouw als het mooiste gebouw van Coevorden. De bewoners zelf zijn het hier niet allemaal mee eens. Een aantal bewoners die dicht bij het wijkgebouw wonen, vergelijken het gebouw met een crematorium. Maar een meerderheid (93 %) is tevreden over het ontwerp van het wijkgebouw. 43% neemt wel eens deel aan de activiteiten in het wijkgebouw en 83% vindt de sfeer prettig en gezellig (enquête 2006).

Ook over de speeltuin zijn de bewoners tevreden, 98% vindt de toestellen leuk en aantrekkelijk (enquête 2006). Een aantal malen werd hier een opmerking aan toegevoegd door een respondent. Zo vertelde een respondent: *"De toestellen zijn prachtig, maar ik laat mijn kinderen er niet spelen. Als ik hoor welke taal door de andere kinderen gebruikt wordt, dan wil ik mijn kind daar absoluut niet tussen hebben."* Een paar respondenten vertelden dat hun kinderen niet meer in de speeltuin komen omdat ze zijn 'weggepest' of omdat ze werden bedreigd door andere kinderen.

Radio Loco - RVU documentaire

Gestreefd werd om een radioserie te maken met wijkbewoners en kenners van de historie van Coevorden. De serie is gericht op de historie van Tuindorp met als doel om het trots in de wijk terug te brengen.

Radio Loco heeft geen serie gemaakt over de historie van Tuindorp, wel zond de RVU/

teleac een documentaire uit over de vrijwilligers die in Tuindorp actief zijn. De reacties op de documentaire waren verschillend, niet iedereen was tevreden over het resultaat. In de uitzending werd meerdere keren genoemd dat de wijk Tuindorp nu officieel uitgeroepen was tot achterstandswijk. De nadruk lag op de problemen die speelden in de wijk en deze problemen werden in de documentaire uitvergroot. Vrijwilligers werden door enkele buurtbewoners 'verraders' genoemd, stiekem zouden ze samen heulen met de overheid. Volgens de projectleider werden de meest sceptische bewoners door de RVU in beeld gebracht. Tijdens de enquête (2006) vertelden verscheidene bewoners dat de documentaire volgens hen een stigmatiserende werking had op de buurt.

4.1.5 Gezondheid

De GGD Zuid Oost Drenthe startte in 2001 het project 'Jeugd Deugt'. Dit project is uitgevoerd op 3 verschillende locaties; in de gemeente Emmen in de wijk Emmermeer, in de gemeente Borger-Odoorn in het veendorp Valthermond en in de gemeente Coevorden in de wijk Tuindorp. Doelstelling van het project was het bevorderen van de gezondheid van jongeren tussen 12 en 19 jaar volgens de community-based benadering. De wijkgerichte aanpak van leefbaarheidproblematiek neemt een centrale plaats in binnen dit project.

Op elke locatie werd een locatiewerkgroep samengesteld uit verschillende organisaties die betrokken waren bij de doelgroep. De locatiewerkgroep voor Tuindorp bestond uit vertegenwoordiging van de jongeren in de wijk, een functionaris van de GGD Drenthe, de opbouwwerker, de wijkagent en een afgevaardigde van de BSV. Mei 2001 werd officieel een 'Jeugd Deugt Team' geïnstalleerd. Het team zette zich in voor jeugdactiviteiten die een bijdrage konden leveren aan het welzijn en de gezondheid. Activiteiten die georganiseerd werden waren een survival, hiphop, karting, een fietstocht, het maken van een video en voorlichtingsbijeenkomsten over gezond leven. Meer dan de helft van de activiteiten was bewegingsgericht. Daarnaast werd informatie gegeven rondom voeding. De duur van het project was ongeveer 17 maanden en werd afgesloten met een leefstijlmarkt.

De leefstijlmarkt was open voor alle bewoners en had een zeer hoge opkomst. Volgens de opbouwwerker was de kleine schaal van de buurt voor de GGD een probleem. De GGD was er bij de opzet vanuit gegaan dat de doelgroep groter was. Het evaluatierapport van de GGD over 'Jeugd Deugt' is positief; er wordt gesproken van een enthousiaste samenwerking binnen de locatiewerkgroep en er wordt geconcludeerd dat het gedrag en de attitude van de jeugd van Tuindorp ten aanzien van sportbeoefening een positieve verandering heeft ondergaan.

4.1.6 Tweedeling

De tweedeling tussen reizigers en niet reizigers ligt volgens de gemeente gevoelig binnen Tuindorp. Het is niet duidelijk hoe groot het probleem is. Men is bang dat wanneer de tweedeling als een probleem benoemd wordt, het een zelfstandige grootheid wordt (Projectplan, 2000). Wetenschappers van het Verwey- Jonker instituut zouden

een activiteitenpakket ontwikkelen om de problematiek te verminderen.

Het Verwey- Jonker instituut is niet ingeschakeld. Volgens de projectleider (Henderikus Krabman) is er in de loop van het project misschien te weinig aandacht geweest voor onderzoek. In het projectteam ontstond een 'doenersmentaliteit' waardoor er minder oog was voor evaluatie. De bewoners waren zeer resultaatgericht en dit beïnvloedde de manier van werken van het projectteam.

Met name de BSV en de opbouwwerker hebben zich ingespannen om de contacten over en weer te verbeteren. Volgens de opbouwwerker is er nog steeds een tweedeling maar is de scheiding verminderd. Door de gezamenlijke activiteiten is men meer met elkaar in contact gekomen.

Bij de afname van de enquête (2006) noemde een meerderheid van de respondenten de tweedeling tussen reizigers en burgers in de wijk. Hierbij werden veelal opmerkingen als "dat volk", "stelletje asociale" en "uitkeringstrekkers" gebruikt.

Enkele bewoners vertellen dat ze bij overlast een reiziger niet hierop zouden aanspreken. Volgens hen vraagt zo iets om problemen met de groep reizigers als geheel. Een aantal geeft voorbeelden van vernielingen aan de auto, bedreigingen of het gooien van eieren tegen de ruiten.

4.2 Algemeen oordeel over activiteiten en voorzieningen

De bewoners geven gemiddeld een 7 voor het aanbod van voorzieningen en activiteiten in de wijk. In 1998 werd hiervoor nog een onvoldoende gegeven.

De score gegeven aan de activiteiten voor jongeren boven de 12 jaar is iets lager, gemiddeld geven de bewoners deze een 6. Een aantal bewoners voegt bij het geven van het cijfer toe, dat er weinig jongeren in de wijk wonen¹⁷ en dat hun belangstelling voor activiteiten waarschijnlijk gering zal zijn. Bij de activiteiten die georganiseerd worden in de wijk denken bewoners over het algemeen aan de activiteiten georganiseerd door (of in samenwerking met) de BSV. Een groot aantal bewoners spreekt positief over deze activiteiten (enquête 2006).

4.3 Sociale contacten

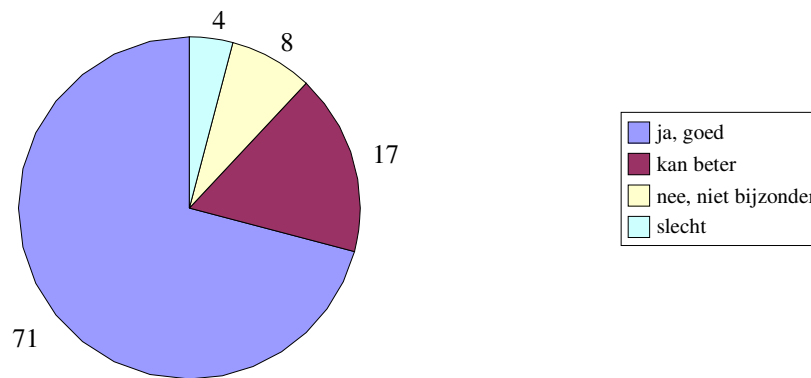
Ondanks dat een aantal bewoners spreekt van een tweedeling wordt de relatie met de directe burens en de relatie met de overige bewoners in de straat over het algemeen als goed ervaren.

In 1998 zei 66% een goede relatie te hebben met de burens, in 2006 heeft 71% een goede relatie met de burens. Dit is geen statistisch significante verandering, wat betekent dat het verschil op toeval kan berusten.

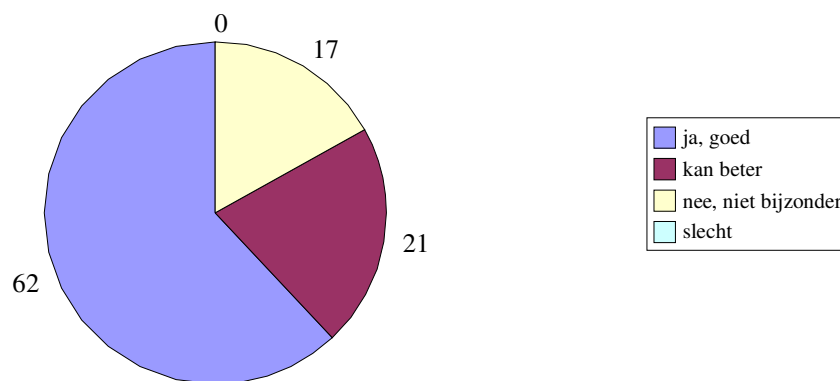
In 1998 zei 74% van de wijkbewoners een goede relatie te hebben met de overige bewoners in de straat. In 2006 is dit 62%. Ook deze afname is statistisch niet

¹⁷Het aantal jongeren in de wijk in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar oud is in 2006, 23.

significant.¹⁸

Figuur 4. Goede relatie met directe burens (in percentages, n=76)

Figuur 5. Goede relatie met overige bewoners in de straat (in percentages, n=76)

4.4 Sociale kwaliteit in de buurt

Om de sociale samenhang in steden en wijken te onderzoeken kan een cijfer aan de sociale kwaliteit in de buurt worden gegeven. Dit wordt ook wel een cijfer genoemd voor de sociale cohesie of sociale samenhang (onderzoeksbureau Intomart).

Uit een viertal stellingen over de omgang van buurtbewoners met elkaar is een score voor de sociale kwaliteit van de buurt berekend. Dit wordt op dezelfde manier gedaan als bij de monitoring van het Grote Steden Beleid (GSB).

De stellingen zijn:

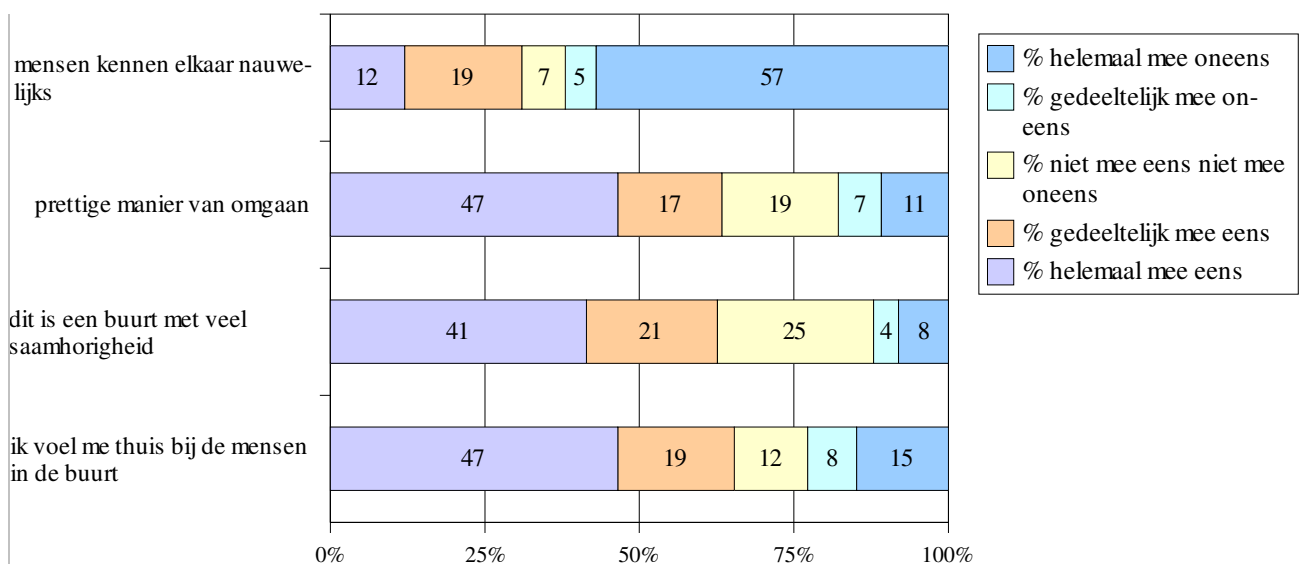
- De mensen uit de buurt kennen elkaar nauwelijks;
- De mensen in deze buurt gaan op een prettige wijze met elkaar om;
- Dit is een buurt met veel saamhorigheid;
- Ik voel me thuis bij de mensen in de buurt.

¹⁸Toets verschil in proportie met alpha 0,05.

Op schaal van 0 t/m 10 scoren steden in het GSB-kader doorgaans rond de 6. Na analyse van de antwoorden op bovenstaande stellingen (enquête Tuindorp 2006) blijkt dat Tuindorp een 7 scoort op de sociale kwaliteit. Dit cijfer ligt boven het gemiddelde van de grote steden.

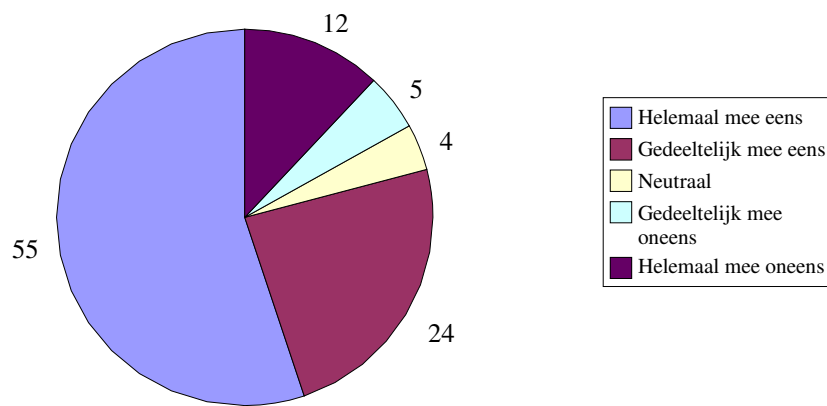
In figuur 6 is te zien dat 64% van de bewoners het er (gedeeltelijk) mee eens is dat men op een prettige manier met elkaar omgaat in de wijk. 62% is het (gedeeltelijk) met de stelling eens dat er veel saamhorigheid in de buurt is (enquête 2006). De bewoners zijn verdeeld over de vraag of de saamhorigheid in de wijk is toenam of afgenomen. Van de bewoners die langer dan 5 jaar in Tuindorp wonen vindt 28% dat de saamhorigheid is toegenomen, eveneens vindt 28% dat de saamhorigheid is afgenomen.

De behulpzaamheid onder elkaar in de buurt is groot; het merendeel van de bewoners (76%) vindt het normaal om eens iets voor een ander te doen in de buurt, zonder er meteen iets voor terug te vragen.

Figuur 6. Sociale kwaliteit van de buurt (n= 73)

In de enquête (2006) werd aan de bewoners gevraagd of ze trots zijn om in Tuindorp te wonen. 55% is het hier helemaal mee eens (n=75). De bewoners die minder trots zijn om in Tuindorp te wonen zijn gelijkmatig verdeeld over de drie straten.

Figuur 7. Trots om in Tuindorp te wonen (in percentages n=75)

4.5 Conclusie

Bij de uitvoering van het deelplan welzijn bleek het gebrek aan deelname of het gebrek aan belangstelling voor de programma's regelmatig een probleem. De opbouwwerker werd gevraagd zich met name te richten op activiteiten voor de jeugd. Jeugd bleek echter moeilijk te organiseren op wijkniveau. Volgens de opbouwwerker waren de jongeren ook niet erg betrokken bij de buurt en organiseerden zij zich liever op stedelijk niveau. Hierdoor zijn een aantal programma's niet of moeizaam van de grond gekomen. Daarnaast is Tuindorp een relatief kleine wijk waarvoor een groot aantal programma's en initiatieven in het projectplan zijn opgesteld. Volgens de opbouwwerker was achteraf gezien de sociale paragraaf nogal ambitieus (Stamm, 2002).

"De aanvang van het project was euforisch, alles kon, lopende het project kwamen we weer met beide benen op de grond", aldus de projectleider.

Een succesvolle activiteit was het kinderwerk; de kindervakantieweken hadden een grote deelname en ook de ouders werden hierbij betrokken. Door de activiteiten kwamen bewoners met elkaar in contact. Aan de activiteiten voor kinderen nemen zowel kinderen van reizigers als niet-reizigers deel, wat van positieve invloed kan zijn op het verminderen van de tweedeling in de wijk. Volgens de opbouwwerker, projectleider en de voorzitter van de BSV zijn de contacten tussen de bewoners in de buurt toegenomen en verbeterd. Bewoners reageren verdeeld op de vraag of de saamhorigheid in de wijk is toegenomen.

De meeste bewoners hebben een goede relatie met hun buren. Uit gesprekken met bewoners blijkt echter dat een groot aantal een tweedeling ervaart.

5 Conclusie

In de conclusie wordt een antwoord gegeven op de onderzoeksvragen.

Onderzoeksvraag 1:

Wat zijn de effecten van de maatregelen van het project 'Tuindorp om te blijven' op de gebieden werken, veiligheid en welzijn in Tuindorp?

1a. Wat waren de deelplannen Werken, Veiligheid en Welzijn volgens het projectplan 2000?

Het projectplan 2000 beschrijft een groot aantal activiteiten en initiatieven op de gebieden van werken, veiligheid en welzijn. De inhoud van de deelplannen staat beschreven in de hoofdstukken 2, 3 en 4. Na de beschrijving van elk van de deelplannen is per activiteit of initiatief aangegeven in hoeverre deze zijn uitgevoerd en wat de oorzaak is geweest voor het eventueel niet uitvoeren van de plannen.

1b. Wat waren de beoogde effecten van de deelplannen?

In het projectplan (2000) wordt bij elk van de deelplannen werk, veiligheid en welzijn kort ingegaan op de doelstellingen behorende bij deze verschillende terreinen.

De activiteiten op het terrein van werk en inkomen zijn gericht op reïntegratie en het begeleiden naar een eigen bedrijf van uitkeringsgerechtigden die zich tot dan toe bezighielden met illegale bedrijvigheid.

Het deelplan veiligheid richt zich met name op veiligheidsgevoelens van de bewoners, dit is de subjectieve veiligheid. Hierbij wordt aandacht gegeven aan verkeersveiligheid. Sociale onveiligheid zou veroorzaakt worden door de wijze van omgang met elkaar en het gedrag in de buurt. Daarnaast wil de politie het vertrouwen van de bewoners terugwinnen. Volgens de politie stonden de bewoners wantrouwend tegenover de politie omdat men zich in veel gevallen niet serieus voelde genomen.

Het deelplan welzijn stelt zich als doel het vergroten van de leefbaarheid, het vergroten van de sociale cohesie in de wijk en het verminderen van de achterstandspositie van een deel van de wijkbewoners.

1c. Welke van deze deelplannen zijn uitgevoerd en welke zijn niet of niet volledig uitgevoerd, en waarom niet?

Deelplan Werk

Er zijn geen maatregelen van de grond gekomen die specifiek gericht waren op de arbeidssituatie van de bewoners van Tuindorp. Het is onduidelijk in hoeverre maatregelen die over Coevorden-breed zijn uitgevoerd de bewoners van Tuindorp hebben bereikt. De afdeling 'Werk Inkomen en Zorg' (WIZ) van de gemeente Coevorden kan hier geen informatie over verstrekken. Het project 'Marginaal ondernemen' kon niet van start omdat de deelnemers niet voldeden aan de gestelde voorwaarden van dit project. Er kwam geen samenwerking tussen de Stichting Welzijn 2000 en 'Werk Inkomen en Zorg' van de gemeente Coevorden.

Deelplan Veiligheid

Het politiekeur 'Veilig Wonen' is niet aangevraagd. Een aantal aanpassingen aan de woningen zijn conform het politiekeur uitgevoerd. Er werd besloten om niet aan alle vereisten van het keurmerk te voldoen vanwege de hoge kosten.

In 1999 startte de politie met een werkplan om de veiligheid en het gevoel van veiligheid in de buurt te vergroten. Dit werkplan is door de politie uitgevoerd, het aantal surveillances werd geïntensiveerd en er werd sneller gereageerd op binnengekomen meldingen. De wijkagent (Freek Slomp) heeft zich veel laten zien in de wijk; tijdens de reguliere surveillances, periodiek bij activiteiten van de BSV en in de wijkpost.

Deelplan Welzijn

Het merendeel van de programma's in het deelplan welzijn omvatten activiteiten gericht op de jeugd. Enige tijd draaide er een jeugdbestuur in de BSV en er zijn activiteiten als een speurtocht, een zeskamp en kindervakantieweken georganiseerd. Deze activiteiten werden naast het reguliere aanbod van activiteiten van de BSV en vaak in samenwerking met Stichting Welzijn 2000 georganiseerd. Stichting Welzijn 2000 bood verscheidene opvoedingsondersteuningsprogramma's aan en door de GGD werd het programma Jeugd Deugt opgezet.

Een aantal programma's kwam niet of moeizaam van de grond. Gebrek aan deelname of gebrek aan belangstelling bleek regelmatig een probleem. Dit was het geval bij het foto-project, het video-project, de jongeren-inloop in de wijkpost, de huiswerkbegeleiding en bij opvoedingsondersteuningsprogramma's. Op wijkniveau was het moeilijk om jongeren te organiseren. Tuindorp is een kleine wijk, het witte Tuindorp bestaat uit slechts drie straten. Vanzelfsprekend was de doelgroep hierdoor beperkt. Daarnaast is er volgens de opbouwwerker van een wijkgevoel bij de jongeren niet of nauwelijks sprake. Het Verwey-Jonker instituut is niet ingeschakeld om een verkenning te plegen op de tweedeling tussen reizigers en niet-reizigers in de wijk. Door de stuurgroep en het projectteam werd prioriteit gegeven aan andere projecten en activiteiten.

Er is een nieuwe speeltuin gekomen die centraler in de wijk is gelegen. De toestellen van de speeltuin zijn door de kinderen zelf uitgekozen. De BSV heeft een ruim en modern wijkgebouw. Het ontwerp van een wijkbewoner werd gebruikt als basis van het nieuwe wijkgebouw. In 2005 werden de nieuwe speeltuin en het wijkgebouw feestelijk geopend.

Id. Wat zijn de effecten van de deelplannen die zijn uitgevoerd? Hoe verhouden deze zich tot de beoogde effecten?

Deelplan werk

Het percentage uitkeringsgerechtigden in Tuindorp is hoger dan het percentage uitkeringsgerechtigden over Coevorden-breed. Het is onbekend wat het percentage uitkeringsgerechtigden is geweest bij aanvang van het project. Hierdoor is het niet mogelijk te zeggen in hoeverre het aantal uitkeringsgerechtigden is toe- of afgenomen.

WIZ heeft geen registratie van de effecten van het reïntegratiebeleid op wijkniveau. Het project Maatwerk was niet specifiek gericht op Tuindorp. Eén respondent heeft bij de enquête (2006) aangegeven aan dit project te hebben deelgenomen. Het aantal personen met een betaalde baan lijkt volgens de enquête te zijn toegenomen.

Bewoners die 5 jaar of korter in de wijk wonen hebben vaker een betaalde baan dan bewoners die langer in de wijk wonen. Met de instroom van nieuwe bewoners in de wijk lijkt het aantal bewoners met een betaalde baan te zijn toegenomen.

Deelplan veiligheid

Uit de enquête van 2006 blijkt een significante verbetering van de verkeersveiligheid.

De wijkbewoners vinden de verkeersveiligheid in de straat en in de wijk verbeterd.

Ook is er volgens wijkbewoners beduidend minder overlast in de wijk dan voor aanvang van het project. Met name het vandalisme in de straat en de overlast van burens is verminderd.

De uitkomsten van de enquête ondersteunen het oordeel van de politie dat de wijk een stuk rustiger is geworden. Dit oordeel is gebaseerd op de ervaringen van de wijkagent en op het aantal binnengekomen meldingen. Deze zijn in de afgelopen jaren significant afgenomen.

De wijkagent heeft zich gedurende het project veel laten zien in de wijk waardoor de contacten met de bewoners zijn toegenomen en de politie een bekend en makkelijker aanspreekpunt werd.

Deelplan Welzijn

Het percentage wijkbewoners dat zegt een goede relatie te hebben met de overige bewoners in de straat is afgenomen maar deze afname is niet significant. Wijkbewoners reageren verdeeld op de vraag of de saamhorigheid in de wijk is toe- of afgenomen.

Volgens de opbouwwerker, projectleider en de voorzitter van de BSV zijn de contacten tussen de bewoners in de buurt toegenomen en verbeterd. Aan de activiteiten voor de jeugd namen zowel kinderen van oud-reizigers als niet-reizigers deel, wat heeft geleid tot contacten over en weer. Dit kan van positieve invloed zijn geweest op een vermindering van de tweedeling in de wijk en hiermee kan de sociale cohesie versterkt zijn.

Leefbaarheid is een ruim begrip wat samenhangt met sociale samenhang in de wijk, overlast en veiligheidsgevoelens (Intraval). Vaak wordt bij leefbaarheid gedacht aan de mate en de kwaliteit van de sociale voorzieningen in de wijk. Het nieuwe wijkgebouw en de speeltuin worden door de bewoners zeer gewaardeerd en met de komst hiervan is de kwaliteit van de voorzieningen in de wijk toegenomen.

In hoeverre de activiteiten (zoals opvoedingsondersteuningprogramma's en het project Jeugd Deugt) een positieve invloed hebben gehad op de achterstandspositie van de wijkbewoners is moeilijk te beoordelen. Een sociaal-economische achterstand wordt door het SCP (1998) geïndiceerd aan de hand van het percentage personen met een inkomen minder dan modaal, het percentage personen met een lage opleiding en het percentage werklozen. De duur en intensiteit van de programma's maakt het waarschijnlijk dat de invloed van de programma's op deze drie variabelen niet groot zal

zijn.

1e. Wat zijn de consequenties van de deelplannen die niet zijn uitgevoerd?

Deelplan Werk

Wanneer het project 'Marginaal ondernemen' van start was gegaan had dit mogelijk de activiteiten van een aantal bewoners in de grijs-zwarte circuits verminderd. Het is onduidelijk wat de omvang van deze activiteiten is, maar er zijn nog een aantal oud-ijzerhandelaars actief in de wijk. In vergelijking met 1998 lijkt het aantal bewoners dat zich in de wijk bezighoudt met de handel in oud-ijzer te zijn verminderd. Waarschijnlijk heeft dit te maken met de in- en uit-stroom van bewoners. Hierdoor zijn het aantal ijzerwagentjes en de restanten oud-ijzer die in de straat gedeponerd worden, afgenomen.

Omdat additionele arbeid aan banden wordt gelegd was het niet mogelijk om vanuit deze constructie een beheerder aan te stellen voor het wijkgebouw en de speeltuin.

Deelplan Veiligheid

Het politiekeurmerk of het keurmerk 'veilig wonen' is niet aangevraagd. Een aantal aanpassingen aan de woningen zijn conform het politiekeurmerk uitgevoerd. Dit betekent dat het hang- en sluitwerk aan bijvoorbeeld de ramen niet conform het politiekeur is.

De veiligheidsgevoelens van de bewoners in Tuindorp liggen gemiddeld hoger dan de veiligheidsgevoelens van de inwoners over geheel Drenthe. De bewoners voelen zich over het algemeen zowel veilig in huis als (overdag) op straat. Het effect van het niet uitvoeren van het keurmerk op de veiligheidsbeleving van de bewoners, zal vermoedelijk te verwaarlozen zijn.

Deelplan Welzijn

De activiteiten die niet van de grond kwamen waren gericht op jongeren boven de 12 jaar. Deze groep bleek niet zo groot en moeilijk te organiseren op wijkniveau. Doordat het gaat om een kleine groep zal het effect hiervan op de wijk als geheel niet zo groot zijn. In de wijk wordt nauwelijks overlast ondervonden van jongeren.

De opvoedingsondersteuningsprogramma's zijn eerder beëindigd dan oorspronkelijk gepland in het projectplan. Voor sociale contacten of voor de uitwisseling van ideeën, kunnen jonge ouders terecht bij de moeder en kind-club (dit is een activiteit van de BSV) en er is een na-schools programma op de Wilhelmina school. Dit programma is gericht op de ontwikkeling van kinderen. Informatie of kennisoverdracht wat betreft opvoeding is er op dit moment niet. Eventuele consequenties hiervan zijn moeilijk in te schatten. Het gemiddelde opleidingsniveau in Tuindorp is laag, de programma's zijn gericht op deze doelgroep. De deelname van bewoners van Tuindorp aan de programma's is echter niet hoog geweest.

Het Verwey-Jonker instituut heeft geen onderzoek gedaan naar de tweedeling tussen reizigers en niet-reizigers. Ook is door dit onderzoeksbureau geen activiteiten-pakket ontwikkeld om de tweedeling te verminderen. Als gevolg hiervan is onduidelijk hoe groot de tweedeling in de wijk is en in welke mate deze is verminderd of toegenomen.

If. Hoe heeft in algemene zin de sociale component zich ontwikkeld en wat is de huidige stand van zaken?

Alle actoren die betrokken zijn bij het project zijn ervan overtuigd dat de sociale component zich op een positieve manier heeft ontwikkeld.

Het aantal personen met een betaalde baan lijkt toegenomen (enquête 2006). Op dit moment ligt het percentage uitkeringsgerechtigden in de wijk nog wel boven het gemiddelde percentage uitkeringsgerechtigden van Coevorden.

Wat betreft veiligheid en overlast beschrijven politie en woningbouwstichting de situatie in de wijk als rustig. Ook bewoners voelen zich veilig in de wijk en geven aan minder overlast te hebben. De verkeersveiligheid is verbeterd, maar laat volgens veel bewoners nog wel te wensen over. Veel gehoorde klachten zijn te hard rijden en geluidsoverlast.

Het zwerfafval in de wijk is verminderd maar veroorzaakt nog steeds overlast.

Wat betreft het welzijn is er volgens de welzijnswerker veel verbeterd in de wijk. De bewoners zijn trots op hun wijk. Ook volgens de (oud)wijkconsulent van Domesta, Yvonne Geuzinge, is de uitstraling van Tuindorp verbeterd. Volgens haar is de wijk niet heel populair om in te wonen maar het hele negatieve is er vanaf.

De activiteiten van de BSV worden door de bewoners positief beoordeeld en bewoners zijn erg tevreden over de speeltuin en het wijkgebouw. Wanneer een cijfer voor de sociale kwaliteit van de wijk wordt berekend volgens de richtlijn van het Grote Steden Beleid, ligt deze boven het gemiddelde van de grote steden.

Het merendeel van de bewoners begint tijdens gesprekken over de tweedeling tussen reizigers en niet-reizigers. Dit blijkt een onderwerp dat leeft in de wijk.

Volgens de opbouwwerker en de voorzitter van de BSV zijn de contacten tussen de twee groepen door de activiteiten toegenomen. Volgens hen heeft dit een positieve

invloed gehad op de relatie tussen beide. Een aantal buurtbewoners geeft aan dat de reizigers opereren als een groep en voelt zich hierdoor geïntimideerd. Verschillende bewoners zijn er beducht voor om deze groep tegen zich in het harnas te jagen. Er worden voorbeelden gegeven van vernielingen aan huis en tuin en van bedreigingen. Enkele bewoners laten hun kinderen niet in de speeltuin spelen vanwege pesterijen en bedreigingen (enquête 2006).

Onderzoeksvraag 2

Wat zijn de consequenties van het beëindigen van het project?

In zekere zin is het de vraag in hoeverre het project reeds beëindigd is en welke activiteiten op dit moment nog lopen in de wijk.

Volgens de (oud)wijkconsulent is 2 jaar geleden de renovatie afgerond en daarmee voor de woningbouwstichting ook het project Tuindorp. Jan Vogten, directeur van de woningbouwstichting, bevestigt dat de fysieke component van het project voltooid is maar zet vraagtekens bij de mate van oplevering van de sociale component. Hij vindt dat behoed moet worden dat wat opgebouwd is niet zomaar weer uiteenvalt.

De opbouwwerker is van mening dat de sociale component in de buurt volop in ontwikkeling is.

Er wordt door Stichting Welzijn 2000 gewerkt aan verscheidene initiatieven die in samenwerking met de BSV geïmplementeerd kunnen worden. Deze initiatieven omvatten onder andere een uitbreiding van de computercursussen die in de BSV gegeven worden, zoals een cursus voor ouderen en bewoners in reïntegratietrajecten, creatieve middagen voor de jeugd, koffieochtenden voor ouderen en een meidenclub met een kookcursus, weerbaarheidstraining en disco.

Stichting Welzijn 2000 organiseert momenteel een computercursus in samenwerking met de BSV en werkt aan de ontwikkeling van bovengenoemde initiatieven. De subsidies aan de BSV zijn afgelopen jaar teruggedrongen, wat volgens het bestuur zorgt voor minder mogelijkheden om activiteiten te organiseren voor de jeugd. De politie, sociale zaken van de gemeente en de woningstichting geven niet speciaal aandacht aan Tuindorp. De laatste samenkomst van zowel de stuurgroep als het projectteam was in juli 2005. Hieruit kan opgemaakt worden dat de aandacht voor het sociale aspect van het project Tuindorp gering is en de wijk bij politie, gemeente en woningbouwstichting minder prioriteit heeft gekregen.

Na jaren van intensief beleid waarin de bewoners misschien zelfs werden overspoeld met programma's, lijkt het alsof er een tendens is waarbij zowel gemeente, woningstichting, politie en welzijnswerk de handen wat van de wijk aftrekt.

Dit blijkt uit het korten van subsidie van de gemeente aan de BSV, de woningstichting heeft de fysieke component afgerond waarmee haar uitvoerende rol aan het project ten einde is gekomen en Welzijn 2000 is minder actief in de wijk dan voorheen. Een persoon die als aanspreekpunt fungeert bij de woningbouw of politie is op het moment van schrijven bij de bewoners niet bekend.

"Uiteindelijk moeten de mensen het zelf doen, de bemoeienissen zijn nu behoorlijk

afgenomen. We willen dat de wijk wordt zoals elke andere wijk, dus behandelen we de wijk ook zo", aldus de (oud)wijkagent.

2a. Welke problematiek speelt op dit moment in de wijk?

De overlast die de bewoners ondervinden is verminderd maar nog wel aanwezig. De overlast van zwerfafval is vrij hoog, de overlast hiervan ligt boven het gemiddelde van Drenthe.

Uit gesprekken met bewoners werd duidelijk dat een groot gedeelte een tweedeling in de wijk ervaart. Niet-reizigers kijken op een negatieve manier naar de reizigers of hebben negatieve ervaringen met deze groep. Enkele bewoners klagen over oud-ijzer in de achtertuin en durven hiervan niets te zeggen omdat ze op een prettige manier in de wijk willen blijven wonen. Een aantal keer wordt gesproken over bedreigingen, die ook werden gemaakt richting de kinderen van de respondenten. Daarnaast klagen bewoners over krassen die gemaakt werden op de auto en vele malen over eieren die tegen de ramen worden gegooid.

2b. In hoeverre is voortzetting van trajecten gewenst om behaalde effecten te behouden, of vanwege (nog) bestaande problemen?

Bovenstaande klachten maken duidelijk dat bemoeienis met de wijk nog steeds gewenst is. De samenstelling van bewoners en de problematiek die een aantal bewoners ervaart in de wijk, vragen om blijvende aandacht. Hier is een taak voor de sociale partners weggelegd.

De geslotenheid van de wijk maakt het wenselijk dat er vanuit de politie, welzijnswerk en de woningstichting een bekend aanspreekpunt is voor de bewoners. De gang naar deze personen wordt voor de bewoners makkelijker en op deze manier wordt de problematiek meer inzichtelijk. De bewoners hebben op het moment van schrijven geen aan hen bekend persoon als aanspreekpunt bij de politie of woningbouwstichting. Dit komt onder meer door personele wisselingen. Bewoners geven aan dat zij de wijkagent het afgelopen jaar niet of nauwelijks in de wijk hebben gezien en niet weten wie de nieuwe wijkagent is.

De activiteiten georganiseerd vanuit Stichting Welzijn 2000 en de BSV kunnen van positieve invloed zijn op vermindering van de tweedeling en de geslotenheid van de wijk.

6 Literatuuropgave

Beer, P.T. de (2001) *Over werken in de postindustriële samenleving*, Sociaal en Cultureel Planbureau

Gilseng, R. (1999) *Onderzoek naar lokaal sociaal beleid*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Hooghiemstra, E. (2002) *Onbetaalde arbeid op het spoor. Een methode om kennis over onbetaalde arbeid te integreren in het sociaal-economisch beleid*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Oberon/CMO Groningen (2004) *Monitor Lokaal Sociaal Beleid: Hoogezand-Sappemeer meting 2003*, Utrecht

Pennen, A.W. van der (1998) *Sociale vernieuwing: van plan naar praktijk*, Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau

Politie-monitor Bevolking 2005

Pennen, T. van der (2003) *Sociale activering: een brug tussen uitkering en betaalde arbeid*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Van Nes Research Management (2003) *Zorgen, beheren, handhaven; evaluatieonderzoek pilotprojecten woonwagengebieden*

Wilterdink, N., Heerikhuizen, B. van der (1999) *Samenlevingen, een verkenning van het terrein van de sociologie*, Groningen: Wolters Noordhoff

Webpagina's:

Centrum Criminaliteitspreventie en Veiligheid, <http://www.hetccv.nl>

Grote steden beleid, www.grotestedenbeleid.nl

Intomart GfK, www.intomart.nl

Intraval, www.intraval.nl

Oberon, www.oberon.nl

Bijlage 1

organisatieschema project Tuindorp

Stuurgroep:

Samenstelling:

Gemeente Coevorden

Wethouder R.O., voorzitter	dhr. E. Thiele, dhr H. Bouwers
Projectleider/hoofd R.O.	dhr. P. Leeuw (1998-2000), dhr. H. Krabman
Projectsecretaris/ambt. welzijn	mevr K. Elsen (1998)

Woningstichting

directeur, vice voorzitter	dhr. J. Vogten
----------------------------	----------------

Stamm

adviseur	mevr. M. Munniksmma (1998-2002)
----------	---------------------------------

Taken:

Vaststellen en bewaken van de hoofdlijnen van het project.
Het ontwikkelen van draagvlak bij bevolking en bestuur
representatie van het project
aansturing projectleider

Vergaderfrequentie: eens per 2 maanden gedurende de eerste helft van 1999

Projectteam

samenstelling:

Gemeente

projectleider, voorzitter	dhr. P. Leeuw (1998-2000) dhr. H. Krabman
projectsecretaris	mevr. K. Elsen / L. Briggeman (1999)

Woningstichting

Hoofd Verhuur	dhr. S. Werner
Bewonerszaken	mevr. E. Beukeveld en mevr. T. de Graaf, mevr Y. Geuzinge

St Welzijn 2000

Opbouwwerker

dhr. M. Slangewal

Politie

wijkagent Tuindorp

dhr. F. Slomp

Buurt en Speeltuinvereniging

Secretaris/beheerder BSV

dhr. A. Driehuizen

Voorzitter BSV

dhr. T. Bosch

Bewonersvertegenwoordiging (-2001)

dhr. B. Velema

dhr R. Kok

Stamm

adviseur

mevr. M. Munniksma

Taken:

ontwikkelt de voorwaarden voor de projectuitvoering

coördineert de activiteiten

verzorgt de planvoorbereiding

Vergaderfrequentie: eens per maand

Overige (minder frequente) deelnemers van het projectteam:

Albert Groothuis: beleidsmaker WIZ (Werk Inkomen en Zorg) gemeente Coevorden

Frank Rombout: afdeling BOU (Beheer Onderhoud en Uitvoering) gemeente
Coevorden

Henk Everts: medewerker STAMM (momenteel werkzaam bij gemeente Coevorden)

Hans Agterberg: begeleiding bij opzet project, medewerker STAMM

Mirjam Buizer: opvoedingsondersteuning, Stichting Welzijn 2000

Bijlage 2

Overzicht tabellen en figuren

	Pagina
Tabellen	
Tabel 1. Respons op de enquête (2006) per straat	11
Tabel 2. Leeftijdsopbouw Coevorden en Tuindorp, maart 2006	14
Tabel 3. Opleidingsniveau van de bewoners van Tuindorp	14
Tabel 4. Aantal jaren woonachtig in Tuindorp en het hebben van betaald werk	20
Tabel 5. Aantal bij de politie geregistreerde meldingen	25
Tabel 6. Aard van de bij de politie geregistreerde meldingen	26
Tabel 7. Verkeersveiligheid in de wijk en in de straat in 1998 en 2006	29
Tabel 8. Overlast in Tuindorp in 2006	29
Tabel 9. Veiligheidsgevoelens in huis, op straat en overdag	31
Figuren	
Figuur 1. Aantal jaren woonachtig in Tuindorp en het hebben van betaald werk	21
Figuur 2. Aantal bij de politie geregistreerde meldingen (incidenten) betreffende Tuindorp	26
Figuur 3. Percentage en type overlast in 1998 en 2006	30
Figuur 4. Goede relatie met directe burens (in percentages, n=76)	41
Figuur 5. Goede relatie met overige bewoners in de straat (in percentages, n=76)	42
Figuur 6. Sociale kwaliteit van de buurt (n= 73)	43
Figuur 7. Trots om in Tuindorp te wonen (in percentages n=75)	43